

Marika Haverinen & Sari Siira-Auranaho

**OPIKELIJOIDEN TYÖELÄMÄTAITOJEN KEHITTYMINEN JA
HENKILÖKOHTAISTAMISEN ONNISTUMINEN**

Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen oppisopimustoiminnan kehittämistyö

OPISKELIJOIDEN TYÖELÄMÄTAITOJEN KEHITTYMINEN JA HENKILÖKOHTAISTAMISEN ONNISTUMINEN

Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen oppisopimustoiminnan kehittämistyö

Marika Haverinen &
Sari Siira-Auranaho
Opinnäytetyö
Kevät 2020
Sosiaali-alan tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan Tutkinto-ohjelma

Tekijät: Marika Haverinen & Sari Siira-Auranaho

Opinnäytetyön nimi: Opiskelijoiden työelämätaitojen kehittyminen ja henkilökohtaistamisen onnistuminen. Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen oppisopimustoiminnan kehittämistyö

Työn ohjaajat: Seija Kokko & Mira Schroderus

Työn valmistuslukupäivä ja -vuosi: Kevät 2020

Sivumäärä: 51 + 6

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvailla oppisopimusopiskelijoiden kokemaa hyötyä työelämätaitoihin. Yhdessä yhdenvertainen -hankkeessa mukana olosta sekä kuinka hyvin henkilökohtaistaminen hankkeessa on onnistunut. Valitsimme opinnäytetyömme aiheeksi työelämätaidot ja henkilökohtaistamisen oppisopimustoiminnassa, johon vaikuttavat ihmisen elämänhallinta sekä ammatillisen tutkinnon olemassaolo. Opinnäytetyö toteutettiin yhdessä Lintulammen asukasyhdistys ry:n Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen kanssa. Hanke tarjoaa ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta oppisopimuksella aikuisille ja pitkäaikaistyöttömille. Opiskelijat saavat ohjausta ja tukea opiskelun sekä työjaksen aikana. Opiskelijoita autetaan myös työ- ja jatkokoulutuspaikan etsimisessä.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli hankkia Yhdessä yhdenvertainen -hankkeessa mukana olleilta ja oppisopimuksella tutkintoon valmistuneilta opiskelijoilta kokemuksellista tietoa, miten he ovat kokeneet saaneensa hyötyä työelämätaitoihin hankkeessa mukana olosta ja kuinka hyvin henkilökohtaistaminen hankkeessa on onnistunut. Hanke voi hyödyntää hankittua tietoa oman toiminnan suunnittelussa, kehittämisessä sekä toteuttamisessa työelämätaitojen sekä henkilökohtaistamisen osalta. Tutkimuskysymykset olivat 1.) Miten Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen oppisopimusopiskelijat ovat kokeneet saaneensa hyötyä työelämätaitoihin hankkeessa mukana olosta? ja 2.) Kuinka hyvin henkilökohtaistaminen hankkeessa on onnistunut?

Tietoperustassa käsittelemme oppisopimuskoulutusta, pitkäaikaistyöttömyyttä, työelämätaitoja, elämänhallintaa sekä henkilökohtaistamista oppisopimuskoulutuksessa. Kyselytutkimus toteutettiin Webropol 3.0 -sovelluksen avulla, lähettämällä kyselylomakkeen linkki sähköpostitse Yhdessä yhdenvertainen -hankkeesta oppisopimuksella ammatilliseen tutkintoon ajalla joulukuu 2018 – toukokuu 2019 välillä valmistuneille. Standardoidussa kyselylomakkeessa oli strukturoituja sekä puolistrukturoituja kysymyksiä, jotka esitettiin väittiminä. Mittarina oli Likertin asteikko ja tulokset analysoitiin tilastollisilla menetelmillä.

Tulosten mukaan ammatillinen pätevyys näytti edistävän tutkinnon suorittaneiden työllistymistä. Valmistuneet olivat pääosin tyytyväisiä oppisopimuksessa saamiin työelämätaitoihin sekä kokivat oppisopimustyönantajan henkilökohtaistamisen onnistuneen. Tulokset osoittivat kuitenkin, että oppisopimusopiskelijat kokivat tarvitsevänsä enemmän tukea esimerkiksi etätehtävien suorittamisessa ja työpaikkojen etsimisessä.

Kyselytutkimuksemme tuloksista kehittämis ehdotukseksi nousi valmistumisen jälkeiseen työllistymiseen liittyen, että oppisopimusopiskelijat voisivat hyötyä työhakemuksen ja ansioluettelon laatimisesta sekä työhaastattelutilanteiden harjoittelemisesta hankkeessa. Tutkintoon valmistuttaessa tämä vahvistaisi oman osaamisen esille tuomista työnhaussa tai jatkokoulutuspaikan haussa. Lisäksi hanke voisi toteuttaa toiminnassa mukana oleville kyselyn väliarvioinnin yhteydessä, koskien hankkeessa annettavien tukitoimien ja sisällön onnistumista. Näin hanke voisi hyödyntää saatuja tuloksia heti ja tehdä tarvittaessa reaaliaikaisesti ratkaisuja toimintaansa kunkin olemassa olevan ryhmän tarpeen mukaisesti.

Asiasanat: Oppisopimuskoulutus, pitkäaikaistyöttömyys, työelämätaidot, elämänhallinta, henkilökohtaistaminen

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

Authors: Marika Haverinen & Sari Siira-Auranaho

Title of thesis: Development of apprentices' working life competence and the success of personalisation. "Yhdessä yhdenvertainen" -project apprenticeship development work

Supervisors: Seija Kokko & Mira Schroderus

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2020 Number of pages: 51 + 6

This thesis was made for Lintulammen asukasyhdistys ry (Lintulampi registered residents' association) and their project named "Yhdessä yhdenvertainen" (Together equal). The participants in the project are adults without vocational qualification and adults who are long-term unemployed. They participate in the project apprenticeship action and complete a vocational upper secondary qualification or a further vocational qualification during the apprenticeship. The apprentices get guidance and support during the training and work period. Project also aims to help the graduate to find a job or a study place.

The purpose of this thesis is to develop their project activities. For this purpose, we gathered information about graduated apprentices' experiences of apprenticeship's impact on their working life competences and information how personalisation had succeeded in their apprenticeship. Our research questions were:

1.) How the "Yhdessä yhdenvertainen" -project apprentices have experienced the development of their working life competences after being involved in the project? 2.) How well the personalisation succeeded in the project?

Our research concerned apprentices who had graduated in the period between December 2018 and May 2019. The data was collected by using Webropol 3.0 – an electronic survey system. In this thesis we open the results and conclusions that came from the survey. Finally, in the reflection section we give ideas for project development. Based on the results, a vocational qualification seemed to support graduates' employment. Graduates were mostly satisfied with the work life competences gained from the apprenticeship and, also felt the personalisation done by the employer was successful. However, the results indicated that the graduates would need more support e.g. for accomplishing distance learning assignments and for job seeking practices.

Data collected from the survey shows that the graduates would need more support to improve their job seeking skills. As a development idea we propose that the project would provide more guidance on preparing a job application and a curriculum vitae. Also, practicing job interview situations would facilitate and improve graduate's employment. Furthermore, the project could conduct mid-term evaluation among the students to measure the success of the support and content provided. This would enable the project to utilize the results to adjust the current operations accordingly.

Keywords: Apprenticeship training, long-term unemployment, working life competence, life management, personalisation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	PITKÄAIKAISTYÖTTÖMYYS JA TYÖELÄMÄTAIDOT	8
3	ELÄMÄNHALLINTA.....	12
4	OPPISOPIMUKSELLA TUTKINTOON HENKILÖKOHTAISTETUSTI.....	15
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	20
5.1	Tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	20
5.2	Metodologia.....	22
5.3	Kohderyhmän kuvaus ja aineiston hankinta	24
5.4	Aineiston analysointi.....	26
5.5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	27
6	TULOKSET.....	30
6.1	Taustatiedot.....	30
6.2	Oppisopimusopiskelijoiden kokema hyöty työelämätaitoihin hankkeessa mukana olosta.....	30
6.3	Kuinka hyvin henkilökohtaistaminen hankkeessa on onnistunut	33
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	37
8	POHDINTA	43
	LÄHTEET.....	47
	LIITTEET	52

1 JOHDANTO

Ammattitaito on vahvasti sidoksissa koulutukseen, koulutus edistää työmarkkinoilla vaadittavia tietoja ja työelämätaitoja. Ammatillinen koulutus on yksi tärkeimmistä työmarkkinoille sijoittumista enustavista tekijöistä. Työelämän kehittyessä vaativammaksi, koulutuksen merkitys todennäköisesti vain kasvaa tulevaisuudessa. Suuremmissa syrjäytymisvaarassa työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa ovat ne aikuiset, jotka ovat vailla ammatillista tutkintoa. Henkilön työmarkkina-asemaan vaikuttaa koulutusaste ja ammattitaito. Syitä työttömyydelle on useita ja ne vaihtelevat yksilöittäin. Työllistymisen vaikeudet saattavat liittyä tiettyyn ongelmakohtaan, kuten alhaiseen ammattitaitoon ja koulutukseen, tai terveyteen ja koulutukseen, sekä ongelmat voivat olla kasautuneita. Alhainen toimintakyky tai heikko osaamistaso ja koulutus voivat sellaisenaan luoda esteen työllistymiselle. Työllistymisen esteiden kasautuminen voi pahimmassa tapauksessa johtaa yhä pitenevään työttömyyteen ja työelämätaitojen heikkenemiseen, muttei aina, sillä työllistymisen esteiden kasautuminen voi olla myös väliaikaista. Työllistymisen esteet vaikuttavat vähemmän, mikäli työttömällä ei ole elämänhallinnan ongelmia ja jos työtön toimii aktiivisesti, sekä pyrkii omatoimisesti työllistymään. (Parpo 2007, 17, 22–23, 57, 61.)

Elämänhallinta vaikuttaa myös vahvasti sosiaalialan asiakkaisiin sekä sen eri työskentelykenttiin. Valitsimme opinnäytetyömme aiheeksi työelämätaidot ja työllistymisen mahdollistumisen, joihin vaikuttaa ihmisen elämänhallinta sekä ammatillisen tutkinnon olemassaolo. Tutkimuskohteena olivat Yhdessä yhdenvertainen -hanketoiminnassa mukana olleet ja oppisopimuksella ammatilliseen tutkintoon valmistuneet aikuiset opiskelijat. Yhdessä yhdenvertainen -hanke on Lintulammen asukasyhdistys ry:n vuosina 2017–2020 toteuttama hanke. Hanke tarjoaa ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta oppisopimuksella henkilökohtaistetusti, jossa kohderyhminä olivat opinnäytetyömme aloituksen aikana pitkäaikaistyöttömät ja alle 25-vuotiaat nuoret aikuiset. Hankkeen tavoitteena oli lisäksi auttaa heitä työ- ja jatkokoulutuspaikan etsimisessä tutkintoon valmistuttuaan. (Lintulammen asukasyhdistys ry 2017. Yhdessä yhdenvertainen 2017-2018 -hankemateriaali.)

Teimme opinnäytetyömme Lintulammen asukasyhdistys ry:n Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen oppisopimustoiminnan kehittämisen tueksi vastaamalla tutkimuskysymyksiin: Miten Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen oppisopimusopiskelijat ovat kokeneet saaneensa hyötyä työelämätaitoihin hankkeessa mukana olostsa? Kuinka hyvin henkilökohtaistaminen hankkeessa on onnistunut? Nämä tutkimuskysymykset ohjasivat opinnäytetyömme sisältöä. Vastauksia lähdimme hakemaan

Webropol 3.0 -sovelluksella tehdyn puolistrukturoidun kyselylomakkeen avulla, joka lähetettiin oppisopimuksella ammattiin joulukuusta 2018 – toukokuuhun 2019 välillä valmistuneille. Analysoimme kyselyssä saatuja vastauksia tilastollisin menetelmin, kuinka ne vastasivat esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Etenemme tuloksiin ja johtopäätöksiin teorian tukemana. Tutkijoina teimme johtopäätökset otoksen perusteella. (Heikkilä 2014, 132.) Käsittelimme aineistoa ja siitä saatua tietoa niin, ettei julkaistavista tuloksista tai muista esiin tulleista asioista ilmene mitään yksilöivää tietoa vastaajista. Käytimme hankkeesta valmistuneista lisäksi nimikettä oppisopimusopiskelija tai viittasimme heihin ”aikuisina”, sillä he sijoittuivat iältään 18–64-vuotiaisiin. (Hirsjärvi, Remes & Saja-vaara 2010, 139, 193, 261.)

2 PITKÄAIKAISTYÖTTÖMYYS JA TYÖELÄMÄTAIDOT

Lintulammen asukasyhdistys ry:n Yhdessä yhdenvertainen -hanke tarjoaa muun muassa ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta oppisopimuksella. Hanke lupaa lisäksi auttaa oppisopimusopiskelijoita työ- ja jatkokoulutuspaikan etsimisessä heidän valmistuttuaan. Opinnäytetyömme tutkimuksen kohderyhmään kuuluivat hankkeessa mukana olleet pitkäaikaistyöttömät ja alle 25-vuotiaat nuoret aikuiset, jotka olivat jo valmistuneet tutkintoon. (Lintulammen asukasyhdistys ry 2018. Yhdessä yhdenvertainen 2018 -hankemateriaali.)

Pitkäaikaistyötön on henkilö, joka on ollut yhtäjaksoisesti työttömänä 12 kuukautta tai pidemmän ajan (Tilastokeskus 2011, viitattu 21.10.2019). Nuorisotakuu koskee kaikkia alle 25-vuotiaita sekä alle 30-vuotiaita 12 kuukauden aikana valmistuneita työttömiä nuoria, jotka ovat Työ- ja elinkeinopalvelussa (TE-palvelut) työnhakijoina. Nuorisotakuu koskee riippumatta siitä, onko nuori suorittanut ammatillisen koulutuksen vai ei. Nuorisotakuu edellyttää nuoren omaa aktiivisuutta estää työttömyyden pitkittymistä ja syrjäytymistä, sekä edistää sijoittumista koulutukseen ja työmarkkinoille. (Työ- ja elinkeinopalvelut 2019, viitattu 14.10.2019.) Nuorisotakuu tarkoittaa, että TE-palvelut tarjoaa alle 25-vuotiaalle nuorelle aikuiselle palvelua tai toimenpidettä viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun työnhaku on alkanut. Lisäksi nuorten aikuisten osaamisohjelma tarjoaa ilman koulututusta oleville alle 30-vuotiaille mahdollisuuden ammatillisen tutkinnon suorittamiseen. (ELY-keskus 2019, viitattu 4.11.2019.)

Tutkimusten mukaan pitkäaikaistyöttömyydessä työn saanti on sitä vaikeampaa, mitä kauemmin työttömyys kestää, muttei silti mahdotonta. Työelämätaidoissa korostuu alan ja työpaikan mukaan hyvä koulutus, työkokemus, joustavuus, sosiaalisuus ja oppimiskyky. Työllistymisen perusta on koulutuksen lisäksi työkokemus ja ammattitaito. Koulutuksen merkitys on korostunut, esimerkiksi ammatillisen koulutuksen tai lukion keskeyttäminen voi usein johtaa työnsaantivaikeuksiin. Koulutuksen puute saattaa johtaa elämän kapeutumiseen ja näköalattomuuteen, missä ihminen saattaa kokea, ettei hänellä ole elämässään paljon mahdollisuuksia tai vaihtoehtoja. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääminen voi myös johtaa sosiaalisten suhteiden muuttumiseen. (Ihalainen & Kettunen 2016, 132–134.) Lisäksi ihmiset kaipaavat yhteisöllisyyttä, joka muodostuu yhdessä tekemisestä ja erilaisten asioiden kokemisesta, yhteisöön kuuluville tärkeistä ihmissuhteista, luottamuksesta, yhteenkuuluvuudesta ja vuorovaikutuksesta (Rannisto 2013, 48–49).

Työelämätaitojen kehittämisen tarve kumpuaa työnantajien huolesta ja työelämän alati kiihtyvistä muutostahdistista. Työelämätaidoissa vaikuttavat uranhallintaan liittyvät taidot, kuten ammatinvalinta ja urasuunnittelutaidot, työtehtävään liittyvä ammattitaito eli osaaminen ja yleiset työtehtävästä riippumattomat valmiudet, kyvyt sekä taidot, joita ovat tiedollisiin ja oppimiseen liittyvät valmiudet sekä työyhteisötaidot. Urasuunnittelu on oman elämän suunnittelua, itsetutkiskelua, omien mielenkiinnon kohteiden tarkastelua, tiedonhankintaa ja sen käsittelemistä. Se sisältää esimerkiksi oman osaamisen tunnistamista, itsearviointia, mahdollisuuksien etsimistä, vaihtoehtojen ideointia, realististen vaihtoehtojen tiedostamista sekä päätöksien tekemistä. Itsetuntemus mahdollistaa omien vahvuuksien ja kehittämisalueiden tunnistamisen, mahdollisuuksiensa näkemisen, itseluottamuksen, kyvyn suunnistaa eteenpäin ja tulevaisuuden epävarmuustekijöiden paremman hallinnan. Itsetuntemukseen liittyy motivaattorit. Motivaatio sitouttaa, pitää liikkeessä ja määrittää suuntautumisen sekä sen, miten voimakkaasti ja sinnikkäästi tavoittelemme asettamaamme määränpäättä. Uranhallinta edellyttää työelämäntuntemusta, jossa henkilö tunnistaa työmarkkinoiden yleisiä osaamisvaatimuksia ja kykenee peilaamaan omaa osaamistaan osaamisvaatimuksiin. Tiedonhankintataidot, kuten mistä etsiä työpaikkoja teknologian kehittyessä, verkostoitumisen tärkeys ja hyödyntäminen, hakemuksen sekä ansioluettelon tekemisen taito, haastatteluun orientoituminen tai mahdolliseen soveltuvuustestiin valmistautuminen, ovat tärkeitä työnhakutaitoja. Niillä on merkitystä työuran alussa, mutta myös koko työelämässä oloajan. (Aarnikoivu 2010, 39, 43–44, 51, 54–62.)

Itsetunto kasvaa, kun ihminen saa itseluottamusta vahvistavia kokemuksia, joista on selviydytty. Turvalliseksi koetussa työilmapiirissä on mahdollista nähdä omat rajansa ja mahdollisuutensa sekä rakentaa luottamus omaan kykyihinsä. (Lehtonen 2013, 68.) Henkilökohtaisia taitoja ovat itsetuntemus, jolla tarkoitetaan omien tunnetilojen, mieltymysten, voimavarojen sekä vaistojen tiedostamista, itseluottamusta, jota on oman arvon ja pätevyuden varmuus. Itsehallinta, jota on omien tunnetilojen, mielihaluun sekä voimavarojen säätely. Itsehallintaan kuuluu myös luotettavuus ja tunnollisuus, eli vastuunkantaminen omasta toiminnastaan. Motivoituminen, johon kuuluu halu kehittyä tai pyrkiä parempiin suorituksiin, sekä aloitekyky, jota kuvastaa valmius tarttua toimeen. Nämä ominaisuudet ohjaavat tai helpottavat päämäärien saavuttamista. (Goleman 2006, 42.)

Työmarkkinoille pääsemiseen ja siellä pysymiseen on varsin kovat ehdot ja monipuoliset vaatimukset. Tarvitaan tuotannollisten ja teknisten suoritusten ja ammatillisten taitojen osaamisen lisäksi monipuolisia mukautumisvalmiuksia, sekä jatkuvaa uuden hallintaa ja oppimista. Kouluttautuminen

on tullut osaksi ihmisten elämää, eikä se enää kuulu vain nuoruusiän vaiheeseen. Työssä vaaditaan ammatillisia, työtehtävä- ja työpaikkakohtaisia taitoja, yhteistyötaitoja sekä ihmissuhde- että elämänhallintataitoja. (Pohjola 1999, 54–56.) Lisäksi vaaditaan itsenäiseen työskentelyyn kykenemistä, sosiaalisia taitoja ja hyviä vuorovaikutustaitoja. Työtehtävistä selviytyminen vaatii ammatillisuuden jatkuvaa päivittämistä, kehittämistä ja syventämistä, sekä tietoteknistä osaamista. Työntekijällä pitää olla itseohjautuvuutta, mikä tarkoittaa sitä, että työntekijä itsenäisesti toteuttaa osaamistaan sovittujen tavoitteiden suuntaan. (Toivio & Nordling 2013, 118–121.) Tarvitaan kykyä tunnistaa omia taitoja sekä kykyä nähdä realistisesti omat mahdollisuudet työllistyä. Ammattitaidon ja osaamisen arvioimisen lisäksi pitää kyetä arvioimaan omaa sosiaalista toimintakykyä ja työelämäntaitoja. Mahdollisuudet työn saamiseen ovat heikot, jos tietoa, taitoa ja kokemusta ei kykene muuttamaan toiminnaksi. (Juhala 2018, 10.) Paremmat edellytykset työelämässä menestymiselle saadaan pitämällä huolta omien työelämäntaitojen kehittymisestä (Salminen 2015, 228).

Sosiaaliset taidot ovat ratkaisevassa asemassa työelämässä ja ihmisten parissa menestymiselle. Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan kykyä olla muiden kanssa ja sosiaalisesti taitavalla ihmisellä on taitoa neuvotella, sekä kykyä ratkaista eteen tulevia ongelmia. Työntekijältä vaaditaan taitoja tulla toimeen erilaisissa tilanteissa ja työyhteisöissä. Yhteiskunnassa arvostetaan yksilön omatoimisuutta, itsenäisyyttä, joustavuutta ja päämäärätietoisuutta. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019, viitattu 6.10.2019.) Sosiaaliset suhteet voivat olla resurssi ja verkosto, minkä kautta henkilö voi löytää myös työtä, sekä edetä työmarkkinoilla. Työmarkkinoille osallistumista edistää esimerkiksi läheisten ihmisten sosiaalinen paine ja kannustus työntekoon. (Parpo 2007, 55.) Sosiaaliset taidot määräävät, kuinka hyvin ihminen tulee toisten ihmisten kanssa toimeen. Sosiaaliin taitoihin kuuluvat toisten tunteiden ja näkökulmien ymmärtäminen sekä välittäminen, palvelualltius asiakastilanteissa, tavoitteisiin pyrkiminen toisten ihmisten avulla sekä tietoisuus ryhmien valtasuhteista. Sosiaalista kyvykkyyttä on myös taito saada haluttuja reaktioita aikaan muissa ihmisissä. Viestintätaitoihin kuuluu viestinnän lisäksi kuuntelemisen taito, hyödyllisten ihmissuhteiden solmiminen, yhteistyötaidot työskennellessä muiden kanssa sekä tiimityötaidot, yhteisten päämäärien tavoitteluun. (Goleman 2006, 43.)

Yhdessä yhdenvertainen -hankkeessa oppisopimusopiskelijat saavat oppisopimuskoulutuksesta palkkaa ja oppisopimus on hyvin käytännönläheistä. Siinä ei olla pelkästään työssä oppimassa, vaan tehdään oikeita töitä. (Jäppinen 2018, viitattu 17.11.2019.) Oppisopimuskoulutus hankkeessa on tutkintoon johtavaa, se antaa teoreettista sekä käytännön tietoa ja taitoa opiskeltavalta alalta, sekä työkokemusta, mikä edistää ammatillista osaamista, sosiaalisia taitoja, yhteistyövalmiuksia,

kyvykkyyttä työskennellä itsenäisesti ja parantaa tiedonhankintataitoja. Näin oppisopimuskoulutuksella saadaan työelämätaitoja työelämän vaatimuksiin. Tavoitteita tuetaan koulutuksen henkilökohtaistamisella, yksilöohjauksella ja ryhmäohjauksella, yhteistyössä eri sidosryhmien ja työympäristön kanssa. Hankkeen tavoitteena on lisäksi saada työllistettyä nuoret aikuiset ja pitkäaikaistyöttömät. (Lintulammen asukasyhdistys ry 2018. Yhdessä yhdenvertainen 2018 -hankemateriaali.)

Vasta työelämätaitojen hallinnan kautta pystymme kantamaan vastuumme työnantajaamme, työkavereitamme, sekä ennen kaikkea lopulta myös itseämme kohtaan ja tämän kautta nousta yhteiskunnan arvokkaina jäseninä rakentamaan parempaa yhteiskuntaa (Salminen 2015, 229). Suomen kaltaisessa koulutus- ja työyhteiskunnassa työttömänä oleminen saattaa aiheuttaa ihmiselle laaja-alaista elämänhallinnan kriisiytymistä (Ek, Saari, Viinamäki, Sovio & Järvelin 2004, 32). Tutkimusten mukaan opintojen aikana kehittyneillä työelämätaidoilla voi olla merkitystä myöhemmin työn laatuun ja koko työuraan. Opiskelijoiden sekä valmistuneiden kykyyn tunnistaa eri taitoja tulisikin siksi kiinnittää enemmän huomiota jo opintojen aikana. (Tuononen, Kangas, Carver & Parpala 2019, viitattu 3.11.2019.)

3 ELÄMÄNHALLINTA

Elämönhallinta ja sen lähikäsitteet ovat usein määrittelemättömiä ja poikkeavat eri tieteissä toisistaan, samoilla käsitteillä voidaan tarkoittaa toisistaan poikkeavia asioita (Rusanen 1996, 77). Suominen (1996, 80) kirjoittaa elämönhallinnan olevan vakiintumaton sekä suosittu käsitteenä. Yleisellä tasolla elämönhallinnalla tarkoitetaan sitä, miten ihminen kokee mahdollisuudekseen ohjata elämäänsä. Ruohotien (2005, 43) mukaan elämönhallinta on kykyä kantaa vastuuta omasta toiminnastaan. Se on omien taitojen ja osaamisen tiedostamista, kehittämistä ja soveltamista. Elämönhallinta on taitoa kontrolloida käyttäytymistään ja parantaa suoritustaan, mikä edellyttää tiellä olevien esteiden tunnistamista ja niiden voittamista. Elämönhallintaan liittyy kyky hallita itseään ja kyky tehdä uraa koskevia ratkaisuja. Useimmissa organisaatioissa työntekijät ovat itse vastuussa työssä tarvittavien tietojen ja taitojen hankinnasta.

Elämönhallinta alkaa itsensä tuntemisesta. Ennen kuin voi hallita elämäänsä, täytyy tietää, mitä elämältään toivoo ja mitä tavoittelee. Ihmisen minäkuva on ihmisen oma käsitys siitä, minkälainen hän on, mitkä ovat hänen vahvuutensa ja heikkoutensa, mitä hän arvostaa ja mihin hän pyrkii elämässään. Ihmisen valintoja ja päätöksiä ohjaa minäkuva, jonka pohjalta ihminen tekee elämäänsä koskevat suuret ratkaisut, kuten puolison, elämäntavan ja ammatin valinnan. Ihmisen katsotaan kykenevän hallitsemaan elämäänsä sitä enemmän, mitä tietoisempia ja harkitumpia nämä ratkaisut ovat. Hallinta on vähäistä, jos ihmisen katsotaan vain ajautuvan tilanteesta toiseen. Ihmisen yksi syvimmistä perustarpeista on tarve hallita elämäänsä ja aikuisella ihmisellä elämönhallinta on pitkän ajan ja kehityksen tulos, jonka edellytyksenä on ollut monet kunnialla ohitetut kehityksen kriisikohdat. Elämönhallinnan edellytyksenä ihmisellä on kyky edes jonkinlaiseen työhön, näin hän tuntee hallitsevansa myös sosiaalista elämäänsä, vaikkei todellisuudessa sitä hallitsekaan, vaan hallitsee muiden sijasta itseään. Näin ihmisten välinen sosiaalinen elämä monimutkaisuuksissaan-kin ylipäänsä tulee mahdolliseksi. (Keltikangas-Järvinen 2000, 15, 17, 27, 33, 85.)

Elämönhallinnan käsite voidaan myös tarkentaa toimintakykyyn, ja se voidaan luokitella monella eri tavalla, kuten jakamalla se terveydelliseen, psyykkiseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen toimintakykyyn. Toimintakyky tarkoittaa muun muassa kykyä muuttaa olemassa oleva resurssi toiminnaksi. Resursseja ovat koulutus ja ammattitaito, mutta ne eivät suoranaisesti paranna työttömän elämönhallintaa, jos hänellä ei ole mahdollisuutta hyödyntää niitä tulevaisuudessa muuntamalla ne osaksi toimintakykyään. (Saari 2015, 83.)

Elämänhallinta liittyy siihen, miten ihminen uskoo mahdollisuuteen omilla toimillaan vaikuttaa asioihin ja muuttaa kokemansa olosuhteet itselleen suotuisammiksi, etenkin niiltä osin, jotka hän arvioi itselleen liian rasittaviksi tai voimavaransa ylittäviksi. Hyvän elämänhallinnan omaava ihminen asettaa itselleen päämääriä tavoitteekseen, toimii niiden toteuttamiseksi ja uskoo, että hän voi omilla toimillaan saavuttaa päämäärät. Matalan elämänhallinnan omaava kokee, että asiat vain tapahtuvat ilman, että hänellä olisi mitään hallintavaltaa tapahtumien kulkuun. (Keltikangas-Järvinen 2008, 255–256.) Hyvä elämänhallinta riippuu yksilön selviytymiskyvystä, mutta ennen kaikkea kyvystä ja halusta tunnistaa omat voimavaransa sekä avun tarpeensa (Martikainen 2009, 16).

Yksilö voi itse pyrkiä muokkaamaan, tavoittelemaan ja saavuttamaan omia olosuhteitaan haluttuun myönteiseen suuntaan, missä oma elämänhallinta vahvistuu ja lisääntyy. Kyseessä on sisäinen tai ulkoinen asia, joka vaikuttaa joko parantaen tai heikentäen omaa hallinnantunnetta asiassa. Sisäisestä elämänhallinnasta on kyse silloin, kun ihminen kykenee sopeutumaan elämän haasteisiin ja elämänhallinta voidaan nähdä yksilön ulkoisten olojen ja sisäisen rakenteen välisenä vuorovaikutuksena. Tästä syystä elämänhallinta on kokonaisuus, jossa on sekä sisäisiä, että ulkoisia edellytyksiä. (Riihinen 2013, 29, 30–31.) Kaikki ne toiminnot, jotka myötävaikuttavat asioiden pysymiseen mielekkäässä järjestyksessä, palvelevat elämänhallintaa. Yksilön luottamusta omiin kykyihinsä lisää menestyksellinen työtehtävien hoitaminen, joka vahvistaa elämänhallintaa. (Savolainen 1993, 78.)

Elämänhallinta liittyy käsitteenä läheisesti itsetuntoon ja se voidaan nähdä yksilön ohjenuorana elämäntilanteissa selviytymiselle. Vahva elämänhallinnan tunne auttaa uskomaan omiin kykyihin ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin. Elämänhallinnan tunne kehittyy yksilön lähiympäristön vaikutuksesta, vahvistuen tai heikentyen elämäkokemusten ja yhteiskunnan vaatimien kehitystehtävien myötä. Varhaisaikuisuuteen mennessä koulutukseen, työhön ja perheeseen liittyvät kehitystehtävät ovat tulleet kohdatuiksi, elämänhallinnan tunteen muodostuessa melko vahvasti yksilön pysyväksi ominaisuudeksi. Sosiaaliset suhteet, tavoitteiden saavuttaminen, itsensä toteuttaminen ja elämäntyytyväisyys ylläpitävät elämänhallintaa. (Jaari 2004, 77, 79.)

Hyvä itsetunto lisää luottamusta itseensä, antaa uskallusta ottaa vastaan haasteita, asettaa tavoitteita ja päämääriä ja uskoa suoriutuvansa niistä, sekä kyetä viemään tehtävä loppuun saakka. Se on kykyä asettaa itselleen sellainen vaatimustaso, että onnistuminen on mahdollista, mutta itsetunto on myös kykyä kestää pettymykset niin, ettei ensimmäinen vastoinkäyminen vie sitä. Itsetun-

non yksi osa-alueista on suoritusitsetunto, jolla tarkoitetaan ihmisen uskallusta ottaa vastaan haasteita esimerkiksi työelämässä, luottamusta omiin kykyihin oppia ja suoriutua vaativistakin tehtävistä. Usko mahdollisuuteen vaikuttaa tekemisillään elämäänsä on tasapainoisen aikuisuuden, itseluottamuksen ja itsetunnon kulmakiviä. (Keltikangas-Järvinen 2000, 33, 103, 106.) Yhdessä yhdenvertainen -hankkeessa mukana olevilla oppisopimusopiskelijoilla on työyhteisön ja oppilaitoksen tuki, joka auttaa uskomaan sekä luottamaan omiin kykyihin. Sitä myöden itsetunto, sosiaaliset suhteet ja elämänhallinta vahvistuvat.

Suomalaisessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa työn merkitys on tärkeässä asemassa, sen avulla ihminen kokee olevansa hyödyllinen, tarpeellinen ja osa yhteiskuntaa. Työn kautta tulee sosiaalisia verkostoja, taloudellisia mahdollisuuksia ja turvaa. Ihmisellä on ammatti-identiteetti, arki rytmitty ja jäsentyy säännöllisen palkkatyön myötä. Mitä pidempään ihminen on työtön, sitä suuremmaksi kasvaa riskitekijät, kuten osattomuuden kokemus, identiteetti-ongelmat, taloudelliset ja sosiaaliset vaikeudet. Ammattitaitokin voi rapistua ja hankaloittaa työnsaantia. Kaikesta huolimatta, vain pieni osa työttömistä on todella huono-osaisia, sillä kyse on enemmänkin elämänhallinnasta ja siitä, kuinka ihminen kykenee järjestämään elämänsä uudelleen. (Ihalainen ym. 2016, 132–134.)

Tietoinen tavoitteiden asettaminen ja pyrkiminen päämääriin, antaa tunteen, että ihminen todella elää omaa elämäänsä, eikä vain joudu miettimään, mitä hänelle seuraavaksi tapahtuu (Keltikangas-Järvinen 2000, 28). Hankkeessa oppisopimuksella mukana olevat aikuiset ovat asettaneet itselleen päämääräkseen ja tavoitteekseen ammattitutkintoon valmistumisen, toimillaan he vaikuttavat oman elämänsä hallintaan. Tutkinon hankkimalla he parantavat omia työelämätaitoja, mikä vaikuttaa heidän tulevaisuuteensakin.

4 OPPISOPIMUKSELLA TUTKINTOON HENKILÖKOHTAISTETUSTI

Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen tavoitteena on tarjota ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta oppisopimuksella, sekä turvata koulutukseen pääsy pitkäaikaistyöttömille ja alle 25-vuotialle nuorille aikuisille. Tavoitteena on myös ohjata ja auttaa heitä hankkeen työjakson aikana, sekä auttaa työ- ja jatkokoulutuspaikan etsimisessä. (Oulun kaupunki 2019, viitattu 30.10.2019.)

Alle 25-vuotiaan nuoren koulutukseen hakemisvelvollisuus voidaan työttömyysturvalain 1001/2012, 2 luvun 14 §:n mukaan korvata muilla toimilla, sopia työllistymissuunnitelmassa ja sitä korvaavassa suunnitelmassa opiskelupaikan hakemisesta saman lain 13 §:stä poiketen sekä opiskelupaikan hakemista korvaavista toimista, jos syynä on nuoren terveydentila, nuoren oppimisvaikeudet, nuoren kielitaito, nuoren erityinen suuntautuminen tiettyihin opintoihin tai muu edellä mainittuihin verrattava seikka (Finlex 2019a, viitattu 23.9.2019). Laki mahdollistaa ammatillisen tutkinnon hankkimisen hankkeessa oppisopimuksella sellaisille aikuisille, jotka eivät ole saaneet opiskelupaikkaa muutoin, tai mahdollistaa opiskelun niille, joilla on jotain haasteita liittyen opiskeluun, sekä ammatittomien nuorten ja pitkäaikaistyöttömien opiskelun (Lintulammen asukasyhdistys ry 2018. Yhdessä yhdenvertainen 2018 -hankemateriaali). Oppisopimuskoulutus soveltuu opiskelumuotona käytännön työn kautta oppiville, antaen toimeentuloa ja saman pätevyyden kuin ammatikoulu, sekä jatko-opintokelpoisuuden kuten ammattikoulu tai lukio (Oppisopimus 2019, viitattu 12.10.2019).

Nikkilä (2019, 116) viittaa lakiin ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 2 §:n, ammatillisten tutkintojen ja ammatillisen koulutuksen tarkoitukseen kohottaa, sekä ylläpitää väestön ammatillista osaamista, antaa mahdollisuus ammattitaidon osoittamiseen sen hankkimistavasta riippumatta, kehittää työ- ja elinkeinoelämää, vastata sen osaamistarpeisiin, edistää työllisyyttä, antaa valmiuksia yrittäjyyteen, työ- ja toimintakyvyn jatkuvaan ylläpitoon, sekä tukea elinikäistä oppimista ja ammatillista kasvua. Tässä laissa tarkoitettuna koulutuksen tarkoituksena on edistää tutkintojen tai niiden osien suorittamista, sekä tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi, tasapainoisiksi, sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi, antamalla opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien, ammatillisen kehittymisen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja.

Oppinäytetyömme alkaessa yhteistyökumppaneina ja sidosryhminä hankkeessa olivat Pohjois-Pohjanmaan Työ- ja elinkeinotoimisto, Oulun kaupunki sekä Oulun seudun ammattiopisto (koulutus ja oppisopimus), Oulun Palvelualan opisto (koulutus) ja Oulun Yrittäjät ry (Lintulammen asukasyhdistys ry 2019. Yhdessä yhdenvertainen 2017-2020 -hankemateriaali.). Laissa julkisesta työvoimaja yrityspalvelusta 916/2012 luku 1, 1 §:ä sanotaan, että Suomen valtio edistää työmarkkinoiden toimivuutta ja työvoiman tarjontaa yhdessä kuntien, työmarkkinajärjestöjen, yritysten ja muiden työnantajien sekä kansalaisten kanssa (Finlex 2019b, viitattu 24.9.2019). Hankkeessa tehdäänkin tiivistä yhteistyötä koulutuksen järjestäjien ja muiden toteuttavien tahojen sekä Työ- ja elinkeinotoimiston kanssa (Lintulammen asukasyhdistys ry 2018. Yhdessä yhdenvertainen 2018 -hankemateriaali).

Oppisopimuksen alkaessa oppisopimusopiskelijoille laaditaan tarkat työssäoppimisen suunnitelmat, tehdään huolellinen koulutuksen henkilökohtaistaminen, kartoitetaan mahdolliset erityisen tuen tarpeet ja järjestetään niihin tarvittavat tukitoimenpiteet (Lintulammen asukasyhdistys ry 2018. Yhdessä yhdenvertainen 2018 -hankemateriaali).

Oppisopimuskoulutuksessa sovelletaan henkilökohtaistamisen lakipykälää, laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017, luku 5, 44 §–48 §, luku 7, 63 §–64 §, 66 §. Koulutuksen aloittavalle opiskelijalle laaditaan yhdessä opiskelijan kanssa henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, johon kirjataan yksilölliset osaamisen tunnistamista, tunnustamista, hankkimista, kehittymistä ja osoittamista sekä ohjaus- ja tukitoimia koskevat tiedot. Oppisopimuskoulutuksessa osaaminen osoitetaan työpaikalla, työnantaja tai muu työpaikan edustaja osallistuu henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadintaan, sekä päivittämiseen yhteistyössä koulutuksen järjestäjän ja muiden toimijoiden kanssa. Ammattitaidon tai osaamisen hankkiminen suunnitellaan yksilöllisesti. Koulutuksen järjestäjä suunnittelee opiskelijan tarvitsemat ohjaus- ja tukitoimet, joka antaa opiskelijalle edellytykset osallistua tutkintokoulutukseen ja osoittaa osaamisen näytössä tai muulla tavoin. Koulutuksen järjestäjä antaa tarvittaessa myös erityistä tukea, kuten suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä, tutkinnon ammattitaitovaatimusten saavuttamiseksi. Lisäksi ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaista osaamisen arviointia voidaan mukauttaa laatimalla opiskelijalle yksilöllinen osaamisen arviointi. Ammattitaitovaatimuksesta tai osaamistavoitteista voidaan poiketa, jos ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ovat joiltakin osin opiskelijalle kohtuuttomia, tai poikkeaminen on muutoin perusteltua. (Finlex 2019c, viitattu 18.11.2019.)

Oppisopimuskoulutuksella opiskelevan koulutus henkilökohtaistetaan oppilaitoksen sekä oppisopimustyönantajan osalta, mikä tarkoittaa opiskelijalle räätälöityä suunniteltua opetusta, ohjausta, neuvontaa sekä muuta tarvittavaa tukea. Henkilökohtaistamisessa huomioidaan opiskelijan aiempi osaaminen ja työkokemus, opiskelijan kulttuuri- ja kielitausta, mahdolliset luku- ja kirjoitushäiriöt sekä muista syistä johtuvat erityistarpeet sekä koulutukselle asetetut tavoitteet. Oppisopimusopiskelijoiden oppimista henkilökohtaistetaan hankkeessa työnantajan osalta tukemalla heitä työyhteisössä työpaikkaohjaajien kautta sekä oppilaitosten toimesta. Ohjaajat ovat koulutettuja ja he auttavat oppisopimuksessa olevia kenttäohjaamisessa, etätehtävien tekemisessä ja näyttösuunnitelmien tekemisessä, sekä arvioivat oppisopimuksessa olevien näyttökypsyyttä. Oppisopimusopiskelijoiden työajoissa joustetaan tarvittaessa, työaikojen suunnittelussa huomioidaan opiskelijoiden voimavarat, henkilökohtainen elämäntilanne ja taidot sekä osaaminen suhteessa kentällä tehtävään asiakastyöhön. Vertaistukea oppisopimusopiskelijat saavat toisilta opiskelijoilta. Hankkeessa käydään opiskelijoiden kanssa jatkopolkukeskustelut heidän tullessa hankkeeseen, puolivälissä jaksoa ja jakson loppupuolella. (Lintulammen asukasyhdistys ry 2018. Yhdessä yhdenvertainen 2018 -hankemateriaali.) Opiskelijapalautetuloja hyödyntävät koulutuksen järjestäjät, opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus sekä työelämätoimikunnat laadunseurannassa ja kehittämisessä. Uusitut opiskelijapalautekyselyt otettiin käyttöön 1.7.2018 ammatillisen koulutuksen uudistuksen myötä. Palaute kysytään opiskelijoilta, joiden tavoitteena on suorittaa ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto tai näiden tutkintojen osa tai osia. Ammatillisen koulutuksen opiskelijapalautteen avulla seurataan opiskelijoiden tyytyväisyyttä koulutuksen järjestämiseen ja sen vaikuttavuuteen. Palautteen keräämisestä vastaavat ammatillisen koulutuksen järjestäjät, joilla on opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupa. Palautekyselyjä tehdään koulutuksen aloitusvaiheessa ja päättövaiheessa. (Opetushallitus 2019, viitattu 17.1.2020.)

Hankkeesta joulukuu 2018 – toukokuu 2019 välillä oli mahdollisuus valmistua kolmeen eri tutkintoon oppisopimuksella niin, että opiskelijat työskentelivät hankkeen asiakkaiden parissa työssäoppimisen osuudet ja suorittivat teoriaopinnot tutkintoon oppilaitoksissa. Toteutetut tutkinnot olivat kotityöpalvelun ammattitutkinto, liikunnan ammattitutkinto ja lähihoitajan perustutkinto. (Lintulammen asukasyhdistys ry 2018. Yhdessä yhdenvertainen 2018 -hankemateriaali.)

Kotityöpalvelun ammattitutkinnon suorittanut ammattilainen työskentelee palveluja tuottavan yrityksen, yhdistyksen tai julkisen työnantajan yrityksessä tai itse yrittäjänä. Kotityöpalvelujen am-

mattilainen tekee asiakaskodeissa tai kodinomaisissa laitoksissa asiakaslähtöisesti, ammattimaisesti, sekä laadukkaasti erilaisia kodin arjen töitä ja tehtäviä. Asiakkaiden kanssa työskentely edellyttää hyviä yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, oma-aloitteisuutta, luotettavuutta, hienotunteisuutta sekä vastuuntuntoa. Työtehtäviä ovat esimerkiksi kodin siivous, tekstiili- ja vaatehuolto, ruoanvalmistus, asiakkaan avustaminen ja tukeminen joka päiväisissä toiminnoissa. Työnkuvaan voi myös kuulua asiointitehtäviä sekä mahdollisesti virike- ja harrastustoiminnan järjestämistä. (Opetushallitus 2013, viitattu 29.10.2019.) Hankkeessa kotityöpalvelujen ammattitutkinnon teoriaopinnot suoritettiin Oulun Palvelualan opistolla.

Liikunnan ammattitutkinnon suorittanut työskentelee liikunnan suunnittelu- ja ohjaustehtävissä erilaisissa toimintaympäristöissä julkisella, yksityisellä tai kolmannella sektorilla ja yrittäjänä. Työntekijä tekee yhteistyötä erilaisten sidosryhmien ja oman työyhteisönsä kanssa. Asiakastyössä korostuu kyky kohdata erilaisia ihmisiä sekä taito käyttää monipuolisesti vuorovaikutuskeinoja. Työntekijä suunnittelee terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa, sekä ohjaa ihmisiä liikkumaan monipuolisia menetelmiä käyttäen. (Opetushallitus 2014a, viitattu 30.10.2019.) Hankkeessa liikunnan ammattitutkinnon teoriaopinnot suoritettiin Oulun seudun ammattiopistolla.

Lähihoitajan perustutkinnon suorittanut työskentelee julkisella, yksityisellä tai kolmannella sektorilla moniammatillisissa työryhmissä erilaisissa toimintaympäristöissä tai itsenäisenä yrittäjänä. Lähihoitaja tekee terveyttä edistävää, ehkäisevää ja kuntouttavaa kasvatus-, hoito- ja huolenpityötä. Perustutkinnon suorittaneella on hyvät vuorovaikutus-, ihmissuhde- ja neuvottelutaidot sekä kyky toimia moniammatillisesti. Lähihoitaja toimii monikulttuurisissa toimintaympäristöissä ja on kielitaitoinen sekä omaa vahvan osaamisen hoito-, huolenpito-, kuntoutus- ja kasvatus- ja ohjaustehtävissä. Lähihoitaja hyödyntää työssään kuntouttavaa työtettä ja edistää asiakkaiden hyvinvointia. Ammattitaitoa ja persoonallista osaamista on myös hiljainen osaaminen: tasapaino omien tunteiden, arvojen ja asenteiden kanssa, oman persoonan luova käyttö, oma elämänhallinta ja usko omaan kykyihin. (Opetushallitus 2014b, viitattu 31.10.2019.) Hankkeessa lähihoitajan perustutkinnon teoriaopinnot suoritettiin Oulun seudun ammattiopistolla.

Rajasimme opinnäytetyömme kyselytutkimuksen koskemaan Yhdessä yhdenvertainen -hankkeesta oppisopimuksella ammatilliseen tutkintoon valmistuneisiin opiskelijoihin, koska heiltä saimme tarvitsemamme tiedon, miten oppisopimusopiskelijat ovat kokeneet saaneensa hyötyä työelämätaitoihin hankkeessa mukana olosta ja kuinka hyvin henkilökohtaistaminen hankkeessa on onnistunut. Rajasimme tutkimuksemme mukaan ottamiseen valmistuneet aikaväliltä joulukuu 2018 – toukokuu 2019, jotta saimme myös tietoa mahdollisesta työllistymisestä tutkintoon valmistumisen jälkeen.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyömme kyselytutkimuksen tarkoituksena oli hankkia Yhdessä yhdenvertainen -hankkeessa oppisopimuksella tutkintoon valmistuneilta opiskelijoilta tietoa, miten he ovat kokeneet saaneensa hyötyä työelämätaitoihin hankkeessa mukana olosta ja kuinka hyvin henkilökohtaistaminen hankkeessa on onnistunut, sillä tutkimuksella on aina jokin tarkoitus, tai tehtävä, mikä ohjaa tutkimusstrategian valintoja (Hirsjärvi ym. 2010, 138–139).

5.1 Tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoitusta voidaan yleensä luonnehtia neljän piirteen perusteella: tutkimus voi olla kartoittava, selittävä, kuvaileva tai ennustava. Keräsimme kyselytutkimuksen aineiston jokaiselta yksilöltä standardoidussa muodossa ja kerätyllä aineistolla pyrimme kuvailemaan kokemuksellisuutta. (Hirsjärvi ym. 2010, 134, 138–139.) Hankimme tietoa puolistrukturoidulla kyselylomakkeella hankkeessa mukana olleilta, jo ammatiin valmistuneilta oppisopimusopiskelijoilta.

Tavoitteena opinnäytetyössämme oli hankkia kokemuksellista tietoa oppisopimustoimintaan osallistuneilta, jota hanke voi hyödyntää oman toiminnan suunnittelussa, kehittämisessä sekä toteuttamisessa työelämätaitojen sekä henkilökohtaistamisen osalta. Tällaisen tiedon tehtävänä oli osoittaa toiminnan olevan suunnitelman mukaista, tuotetulla tiedolla voidaan arvioida kuinka hyvin toiminta vastaa sille ennalta asetettuihin tavoitteisiin ja tietoa voidaan hyödyntää toiminnan kehittämiseen (Toikko & Rantanen 2009, 113–114).

Tavoitteenamme oli oppia sosionomeina analysoimaan ja huomioimaan kokonaisvaltaisesti asiakkaiden elämänhallinnan vaikutuksia heidän elämäänsä, oppia edistämään asiakkaiden työllisyyttä, osallisuutta, tasa-arvoa, oppia tekemään sekä kehittämään yhteistyötä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa. Tavoitteenamme oli tämän tutkimustyön kautta oppia käytännöstä lisää kehittämistoiminnasta, opinnoissa saadun teoretiedon tueksi. Opimme elämänhallinnan merkityksestä työelämätaidoissa ja työllistymisessä, mikä auttaa meitä tunnistamaan elämänhallintaan liittyviä ongelmia ja vahvistamaan asiakkaiden elämänhallintaa. Opimme ymmärtämään koulutuksen, ammatin ja työn sekä työttömyyden merkityksestä asiakkaalle. Tämä auttaa meitä poistamaan eriar-

voisuutta ja vähentämään syrjäytymisriskiä. Opimme ymmärtämään henkilökohtaistamisen merkityksen asiakkaiden koulutuksessa, mikä edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Opiteut asiat antavat varmuutta toimia ja työskennellä sosionomin ammatissa sekä tulevaisuudessa työtehtävissä. Saimme myös tärkeää käytännön kokemusta tutkimuksen suunnittelusta, toteutuksesta sekä kehittämistoiminnasta hankkeeseen ja mahdollisesti pääsemme hyödyntämään tuloksia myöhemmin työelämässä.

Olimme saaneet ammattikorkeakoulun opintojaksoista tietoa elämänhallinnasta, ihmisen elämänsäkaaresta, siihen liittyvistä kehitysvaiheista ja näiden merkityksestä ihmiselle. Lisäksi olimme saaneet tietoa syventävien opintojen kautta nuorten ja aikuisten parissa tehtävästä sosiaalityöstä, sekä erityisen tuen tarpeesta näillä asiakassektoreilla. Oppimistavoitteemme pohjaavat sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetensseihin. Kompetensseista keskeisimmiksi nousi sosiaalialan eettinen osaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, sekä tutkimuksellinen kehittämisosaaminen. Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen auttoi meitä analysoimaan epätasa-arvoa, huono-osaisuutta sekä ehkäisemään syrjäytymistä, edistämään osallisuutta ja osallistumisen mahdollisuuksia. Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen auttoi meitä tuottamaan sekä arvioimaan tietoa hyvinvoinnin edistämiseksi, sekä oppia näin kehittämään asiakastyön menetelmiä ja työskentelykäytäntöjä. Osaamme toimia eettisten periaatteiden ja ohjeiden mukaisesti. (Innokylä 2016, viitattu 10.9.2019.)

Opinnäytetyön tavoitteisiin pääsemiseksi lähdimme hakemaan vastauksia tutkimuskysymyksillä.

Tutkimuskysymykset tässä opinnäytetyössä:

- 1) Miten Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen oppisopimusopiskelijat ovat kokeneet saaneensa hyötyä työelämätaitoihin hankkeessa mukana olosta?
- 2) Kuinka hyvin henkilökohtaistaminen hankkeessa on onnistunut?

Kyselytutkimus on tärkeä tapa kerätä ja tarkastella tietoa erilaisista yhteiskunnan ilmiöistä, ihmisten toiminnasta, mielipiteistä, arvoista ja asenteista. Kyselytutkimuksessa tutkija esittää vastaajalle kysymyksiä, jolloin kyselylomake on mittausväline. Laadimme itse kyselylomakkeen, sillä mittareita voidaan tehdä itse tai soveltaa valmiita, aiemmin käytettyjä mittareita. Kyselytutkimuksessa mittarit koostuvat kysymyksistä ja väittämistä, joiden laatimiseen liittyy sisällöllisiä ja tilastollisia haasteita.

Haasteita voi esiintyä tiedonkeruussa, mittaamisessa tai tilastollisissa näkökohdissa. (Vehkalahti 2008, 11–12, 17.)

5.2 Metodologia

Tutkimuksemme aineistonkeruumenetelmäksi sopi kyselytutkimus, jossa metodiksi valitaan kyselylomakkeet. Aineistoa keräsimme itse, sillä useimmiten tutkija kerää oman havaintoaineistonsa. Tällainen empiirinen tietoaimes pitää sisällään välitöntä tietoa tutkimuskohteesta ja sitä voidaan kutsua myös primaariaineistoksi. (Hirsjärvi ym. 2010, 185–186.) Teoria auttaa ymmärtämään ilmiötä, siihen vaikuttavia tekijöitä ja niiden välisiä suhteita. Opinnäytetyömme tietoperusta on laadullista osiota, jolla olemme selvittäneet ja lisänneet ymmärrystä tutkimuskysymystemme taustalla olevista ilmiöistä. Kyselylomakkeen laatiminen edellytti myös tietoa ilmiöistä, jota saatiin olemassa olevista teorioista. Määrällisen tutkimusotteen perustana ovat teoriat tai mallit ja tutkimusote lähtee yleisestä yksityiseen (deduktio). (Kananen 2011, 28; 2015, 74, 133, 326.) Tutkimuskysymyksistä syntyneet kysymykset oli kyettävä viemään mahdollisimman lähelle vastaajien kokemusmaailmaa ja arkielämää. Tutkimuksen tiedon tarpeen erittelyyn piti konkretisoida tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, listata ja jäsentää tutkimuksen eri teemoja sekä eritellä tarvittavia taustatietoja. (Alkula, Pöntinen, & Ylöstalo 2002, 124–125.)

Keräsimme aineistoa kyselyllä, joka on kyselytutkimuksen keskeinen menetelmä. Aineisto käsitellään yleensä kvantitatiivisesti ja avointen kysymysten osalta mahdollisesti tulevat vastaukset teemoitellaan. Kyselytutkimus tarkoittaa sellaisia kyselyn, haastattelun ja havainnoinnin muotoja, missä aineistoa kerätään standardoidusti ja missä kohteena olevat henkilöt muodostavat otoksen tai näytteen tietynlaisesta perusjoukosta. (Hirsjärvi ym. 2010, 193–194.) Tutkimukseen mukaan otettu otos valitaan perustellusti. Valitsimme tutkimuksemme otokseksi Yhdessä yhdenvertainen -hankkeesta oppisopimuskoulutuksella tutkintoon valmistuneet opiskelijat, joilla oli kokemus ja tieto asettamiimme tutkimuskysymyksiin. Aikavälin rajaaminen joulukuu 2018 – toukokuu 2019 valmis-tuneisiin, takasi meille riittävän määrän osallistujia mitattavaksi. (Vilka 2007, 152.)

Standardoituus tarkoittaa sitä, että samaa asiaa kysytään kaikilta vastaajilta täsmälleen samalla tavalla. Kyselytutkimuksen avulla voidaan saada laaja tutkimusaineisto isotakin osallistujamäärältä, voidaan kysyä monia asioita, sekä menetelmänä se on tehokas ja aikaa säästävä. (Hirsjärvi

ym. 2010, 193, 195.) Saadun aineiston avulla pyrimme kuvailemaan valmistuneiden oppisopimusopiskelijoiden kokemaa hyötyä työelämätaitoihin hankkeessa mukana olosta ja kuinka hyvin henkilökohtaistaminen hankkeessa on onnistunut.

Tutkija rakentaa juonellisen tarinan kyselylomakkeen kysymyksillä, jonka jälkeen etenee asiakokonaisuus kerrallaan saadakseen niiden kautta tutkimuskysymykset katettua. Tässä kohtaa tulee miettiä tarkasti, mitkä kysymykset asiakokonaisuuden kattavaan käsittelyyn tarvitaan. Kysymysten jälkeen tulee pohtia, saadaanko tieto monivalintakysymyksillä, sekamuotoisilla kysymyksillä vai avoimilla kysymyksillä. (Vilka 2007, 71.) Kun halutaan tietoa ihmisten kokemuksista, on käytettävä puolistrukturoituja tai strukturoimattomia kysymyksiä (Krause & Kiikkala 1996, 104). Käytimme kyselyssämme puolistrukturoituja väittämiä sekä avoimia kysymyksiä, sillä on paljon tutkimuksia, joissa käytetään molempia kysymysmuotoja. Monivalintatyyppiset kysymykset kahlitsevat vastaajan valmiiksi rakennettuihin vaihtoehtoihin, kun taas avoimilla kysymyksillä vastaajat saavat mahdollisuuden sanoa mitä heillä on todella mielessään. (Hirsjärvi ym. 2010, 200, 201.)

Kyselytutkimuksissa asenteita mitataan useilla väittämillä, vastaukset ilmentävät suhtautumista, tunnetta tai mieltymistä johonkin asiaan. Väittämät on muotoiltava niin, että sekä samaa, että eri mieltä oleminen ilmaisee myönteistä asennetta, jotta vältetään henkilön halu vastata systemaattisesti kielteisesti tai myönteisesti. Annoimme kyselylomakkeessa esitettyihin väittämiin selkeät vastaamisohjeet sekä selitetyn asteikon. (Krause & Kiikkala 1996, 112, 116.)

Käyttämämme Likertin asteikko on sanallinen mittari, missä mittaustulokset voidaan asettaa järjestykseen, mutta järjestämiseen ei tarvita mittayksikköä, jolla välimatkaa mitattaisiin (Kananen 2011, 63). Kyselytutkimuksen keskeiset mittaustavat, kuten asenne- ja mielipidemittaukset, käsitetään järjestysasteikoksi kirjallisuudessa ja yleisimpänä näistä tunnetaan Likertin asteikko. Likertin asteikostakin voi laskea keskiarvoja ja on tärkeää, että asteikko muodostaa selvän, yksiulotteisen jatkumon jostain ääripäästä toiseen, kuten ”täysin samaa mieltä” ja ”täysin eri mieltä”. Likertin asteikolla välien vastaukset voivat vaihdella, kunhan järjestys säilyy. (Vehkalahti 2008, 35, 37.) Likertin asteikko voi olla esimerkiksi 5-portainen asteikko, jossa positiivisin arvio ”täysin samaa mieltä” saa suurimman numeroarvon 5 (viisi) ja ”täysin eri mieltä” pienimmän 1 (yksi) (Kananen 2011, 34–35).

Tehostimme tutkimuksen onnistumista tarkalla kysymysten suunnittelulla, lomakkeen laadinnalla ja esitestauksella (Hirsjärvi ym. 2010, 198). Esitetasimme kyselylomakkeen omalla opiskelijaluokkamme 16 jäsenellä, lähettämällä sähköpostitse heille kyselylinkin vastattavaksi ja pyysimme kommentoimaan, mikäli korjattavaa ilmenee. Saimme testiajan puitteissa seitsemän vastausta ja ehdotuksen yhden sanamuodon korjaamisesta, sekä yhden avoimen vastauskentän lisäämisestä. Korjasimme sanamuodon ja teimme avoimen vastausmahdollisuuden kyselylomakkeeseen. Toimitimme myös Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen projektipäällikölle ennalta kyselyn ja kävimme keskustelua kyselylomakkeesta. Keskustelun pohjalta teimme muokkauksia kahteen kohtaan sanamuotoihin, jotta asian ymmärrettävyys paransi lomakkeen saajille. Näin voidaan tarkistaa ja korjata kysymysten muotoiluja varsinaiseen tutkimuslomakkeeseen. (Sama 2010, 210.)

5.3 Kohderyhmän kuvaus ja aineiston hankinta

Kohderyhmäämme kuuluneilla oli mahdollisuus suorittaa oppisopimuksella kotityöpalvelun ja liikunnanohjaajan ammattitutkinto, sekä lähihoitajan perustutkinto. Hankkeen tavoitteena oli, että kaikki oppisopimuskoulutetut sijoittuvat työhön avoimille työmarkkinoille tai lähtevät jatkokoulutukseen 6 kuukauden sisällä valmistumisesta. (Lintulammen asukasyhdistys ry 2018. Yhdessä yhdenvertainen 2018 -hankemateriaali.) Valitsimme valmistuneita pidemmältä aikaväliltä, jolla saimme koko koulutuksen kestosta kertyneestä kokemuksesta tiedon, miten he olivat kokeneet hyödyn työelämätaidoissa ja sen vaikutuksen työllistymiseen tai koulutukseen hakeutumiseen hankkeen tavoitteiden mukaisesti, sekä tietoa kuinka hyvin henkilökohtaistaminen hankkeessa oli onnistunut. Kohdejoukon rajaaminen tälle aikavälille mahdollisti myös sen, että otanta olisi tarpeeksi suuri kyselyä toteuttaessa ja vastaajien tavoittaminen oli todennäköisempää valmistumisajankohdan ollessa kohtuullisen lähellä.

Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen projektipäällikkö lähetti pyynnöstämme ajalla joulukuu 2018 – toukokuu 2019 oppisopimuksella tutkintoon 23:lle valmistuneelle sähköpostia 18.12.2019, jossa oli mukana laatimamme saatekirje (liite 1) kyselystä ja sen tarkoituksesta. Projektipäällikkö pyysi heitä vastaamaan sähköpostissa olevan linkin kautta kyselyymme, hankkeen oppisopimustoiminnan kehittämiseksi ja opinnäytetyömme auttamiseksi. Suunnittelimme ja toteutimme itse kyselylomakkeen (liite 2) Webropol 3.0 -sovelluksella. Yleisin ja käyttökelpoinen tapa tutkimuskutsun lähettämiseksi on lähettää se sähköpostitse tutkittavalle. Tilanteissa, joissa kohderyhmän sähköpostiosoitteet ovat yrityksen hallinnassa, tämä on käyttökelpoinen vaihtoehto. Tällä tavalla tehty kyselypohja ladataan

palvelimelle, vastaaja vastaa napauttamalla sähköpostissa olevaa linkkiä ja pääsee vastaamaan palvelimen tietokantaan. Näin tiedot olivat tallessa ja vain meidän käytössämme, jolla takasimme luotettavuutta sekä vältimme virheiden syntymistä tiedon siirrossa, käsittelyssä ja tallentamisessa. (Kananen 2015, 209–210, 212.)

Sähköpostiviestissä kerrottiin kyselylinkin voimassaoloajan olevan neljä päivää lähetyspäivästä päivämäärin merkittynä 20.12.2019 saakka ja vastaamista motivoimaan osallistujien kesken yhdelle hengelle arvottavasta palkinnosta, joka oli kaksi elokuvaalippua Finnkinon. Olimme etukäteen sopineet hankkeen hankkivan ja arpoivan elokuvaaliput. Saatteessa kerrottiin, että liput olivat arvonnän jälkeen noudettavissa Lintulammen hanketalolta. Saatekirje kertoi vastaajille tutkimuksen perustiedot, mistä tutkimuksessa oli kyse, kuka tutkimusta teki ja yhteystiedot kysyttävää varten (Vehkalahti 2008, 48) sekä sen, että tutkimuksen tietoja sekä tutkimustuloksia tulitaiiin käyttämään Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen oppisopimustoiminnan kehittämiseen ja opinnäytetyömme julkaisuun Theseuksessa. Saatteessa kerrottiin osallistumisen vapaaehtoisuudesta, anonyymiudesta ja kyselyyn vastaamisen helppoudesta. Saatekirjeen perusteella vastaaja motivoitui vastaamaan lomakkeeseen, tai hylkäsi sen. Vastaamismotivaatio tulee siitä, että aihe kiinnostaa ja siten hyvin laaditulla saatekirjeellä voi herätellä kiinnostusta sekä vaikuttaa vastausten luotettavuuteen. (Vilkkä 2007, 86–88.)

Vastaaminen tuli tehdä mahdollisimman helpoksi, (Kananen 2014, 93) ja kielen selkeyteen sekä lomakkeen ulkoasuun tuli kiinnittää paljon huomiota. Tiedonkeruusta siirryttiin tutkimusaineiston tarkasteluun. Aineisto muodostettiin omana työvaiheena, jossa se ensin perustettiin ja rakennettiin sitten perustuksista lähtien. (Vehkalahti 2008, 48-49.) Kyselyymme vastasi aluksi 5 henkilöä ja vastauslukumäärän näyttäessä heikolle, pyysimme projektipäällikköä 19.12.2019 muistuttamaan vastaajia kyselystämme. Vastaajien määrän jäädessä vähäiseksi, voidaan vastauksia karhuta lähettämällä kaikille uudelleen sähköposti, jossa niitä, jotka kyselyyn eivät ole vielä vastanneet, pyydetään vastaamaan. (Kananen 2015, 280.) Muistutusviestin jälkeen saimme 2 vastaajaa lisää, joten vastaajien määrä oli yhteensä 7 vastaajaa 23:sta. Aineiston kato oli 16.

5.4 Aineiston analysointi

Aineiston analysointi ja käsittely alkaa, kun kyselyllä kerätty aineisto on koottu. Aloimme käymään tutkimusaineistoa läpi aineiston keruuseen asetetun määräajan umpeuduttua. Analysoimme aineistoa tarkastamalla saadun aineiston tiedot ja arvioimalla vastausten laadun. Käytimme työsämme Webropol 3.0 -sovellusta, sillä aineistoa voidaan tutkia numeraalisesti käyttäen apuna taulukko- tai tilasto-ohjelmia (Vilka 2007, 106). Tiedonkeruun jälkeen aineisto piti sisällään vastaukset asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Kyselylomakkeella kerättyä tietoa analysoidaan tilastollisin menetelmin ja tuloksena saadaan lukuja ja taulukoita, joista tutkijan on löydettävä ratkaisu ongelmaan (Kananen 2014, 43). Avointen kysymysten mahdolliset vastaukset voidaan teemoitella. Tässä kyselytutkimuksessa avoimia vastauksia tuli yksi, joka kirjattiin raporttiin suoralla lainauksella. Tästä eteenpäin analyysi eteni tulkintojen, johtopäätöksien ja pohdinnan avulla. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, viitattu 19.11.2019.) Aineistoa voidaan analysoida monella tavalla, valitsemalla sellainen analyysitapa, joka parhaiten tuo ongelmaan tai tutkimustehtävään vastauksen (Hirsjärvi ym. 2010, 224).

Analysointi yleisellä tasolla merkitsee vaihetta, jossa aluksi muodostetaan tutkittavaa asiaa kuvaavat mittarit ja asia selitetään sitten sopivaksi katsotulla tavalla. Taulukointia käytettäessä analyysikeinona, voidaan tutkittavan ilmiön jakaumaa tai koko otoksen yleistä tasoa kuvata prosenttija-kaumina tai keskiarvon avulla, jos mittautaso sen sallii (Alkula ym. 2002, 189). Määrällisiä tuloksia esitetään tunnusluvuilla, taulukoilla, kuvioilla sekä tekstinä ja tutkija päättää esitystavan tuloksille. Taulukoilla, erilaisilla kuvioilla ja tunnusluvuilla havainnollistetaan tekstiä, sekä lisätään ymmärtämistä ja päinvastoin. Määrällisessä tulosten esittämisessä tulee olla objektiivinen ja tutkijasta riippumaton. (Vilka 2007, 135.) Hyvin laadittu taulukko on havainnollinen tapa esittää tiedot tiivistysti, samat tiedot voidaan havainnollistaa myös erilaisina kuvina (Vehkalahti 2008, 68). Yleiskäyttöisiä tunnuslukuja ovat havaintojen lukumäärät, eli kuinka moni vastasi kyselyymme sekä prosenttiosuudet. Hyvä esitystapa on myös pylväskuvat. (Vehkalahti 2008, 57–58.)

Tutkimuksen luotettavuuteen ja edustavuuteen vaikuttaa otoksen havaintoyksiköiden määrä. Määrällisessä tutkimuksessa havaintoyksiköiden määrä pystytään laskemaan tilastollisesti kaavojen avulla. (Kananen 2014, 95.) Otoksen muodostavat otantaan mukaan valitut henkilöt. Otos ei useinkaan toteudu täydellisenä, sillä kaikkia valittuja ei tavoiteta tai osa voi kieltäytyä osallistumasta vapaaehtoiseen tutkimukseen. (Kananen 2015, 267.)

Määrällinen tutkimus pyrkii yleistämään otoksen avulla. Siten tutkimustulosten on vastattava koko tutkittavan kohteen (perusjoukon) käyttäytymistä, jotta yleistys voidaan tehdä. Liian pienet ja väärin tehdyt otokset tuottavat tilastollisesti virheellistä tutkimustietoa (Kananen 2011, 140) ja pienet vastausmäärät vaikeuttavat tulosten tulkintaa. Lisäksi erojen testaaminen (tilastolliset testit) edellyttää riittävän suurta vastausmäärää. Ristiintaulukoinnissa esimerkiksi ongelmaksi muodostuvat liian pienet n-luvut. Mikäli otoksen kaikkia edustajia ei tavoiteta, syntyy vajetta, jota tilastotieteessä kutsutaan kadoksi. Tilastotieteessä 20–30 prosentin vastausprosentit ovat riittämättömiä antamaan luotettavaa tietoa tutkimusongelmasta. Pienissä aineistoissa joudutaan tällöin usein tyytymään suoriin jakaumiin. Otoksen suuruus riippuu kuitenkin perusjoukon rakenteesta, halutusta tiedosta ja sen tarkkuudesta. (Kananen 2010, 95–96, 102.)

5.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Mittauksen luotettavuudesta kertoo validiteetti, joka kertoo, mitataanko sitä mitä piti ja reliabiliteetti kertoo, miten tarkasti mitataan. Validiteetti on mittausten luotettavuuden kannalta ensisijainen peruste, sillä reliabiliudella ei ole merkitystä, jos ei mitata oikeaa asiaa. Tutkimuksen kokonaisluotettavuus edellyttää luotettavuutta mittaukselta ja tiedonkeruulta. (Vehkalahti 2008, 41–42.) Tutkimuksen validius tarkoittaa tutkimuksen kykyä mitata sitä, mitä tutkimuksessa tarkoitettiin mitata. Toisin sanoen, miten tutkija on onnistunut operationalisoimaan teoreettiset käsitteet arkikielelle, eli kuinka tutkija on saanut siirrettyä tutkimuksessa käytetyn teorian käsitteet ja ajatuskokonaisuuden lomakkeeseen eli mittariin. Lähdimme mittaamaan kyselyllä vastausta siihen, olivatko hankkeessa mukana olleet kokeneet saaneensa mukana olosta hyötyä työelämätaitoihin ja kuinka hyvin henkilökohtaistaminen hankkeessa oli onnistunut. Teimme kysymyksistä mahdollisimman konkreettisia arkikielellä, asetimme riittävän määrän kysymyksiä ja vastausvaihtoehtoja tutkittavan asian kannalta. Pyrimme kysymysten ja vastausten asettelussa siihen, että kyselyyn vastaajat ymmärtäisivät asian samalla tavalla. Esitetasimme lomakkeen luokkalaisillamme, sillä toisilta saadut kommentit sekä virheiden korjaamiset lisäävät tutkimuksen luotettavuutta ja auttavat toteuttamaan tutkimusprosessia rehellisesti sekä huolella. (Vilka 2007, 149–152.)

Tutkimuksen reliabilius tarkoittaa tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia vastauksia. Toisin sanoen reliabiliteetti arvioi pysyvyyttä tuloksissa mittauksesta toiseen. Tutkimus on tarkka ja luotettava, kun toistetussa mittauksessa saadaan tutkijasta riippumatta aina sama tulos, kysymys on tutkimuksen toistettavuudesta. Kaikki kyselyyn vastaajat vastaavat samoihin kysymyksiin, näin

varmistimme luotettavuutta tuloksille. Tutkimuksen reliabiliteetissa katsotaan mittaukseen liittyviä asioita sekä tarkkuutta, miten tutkimus on toteutettu, eikä mittaustuloksia yleistetä tehdyn tutkimuksen ulkopuolelle. (Vilkkä 2007, 149.) Reliabiliteetti on sitä parempi, mitä vähemmän mittaukseen sisältyy mittausvirheitä. Tutkimuksen eräs luotettavuuden ilmaisin on vastausprosentti, joka kertoo, kuinka moni valituista vastasi ja palautti kyselylomakkeen. Mikäli vastausprosentti jää kovin alhaiseksi, voi edustavuus jäädä kyseenalaiseksi. (Vehkalahti 2008, 41, 44–46.) Kyselytutkimukseen liittyy myös heikkouksia, aineistoa voidaan pitää pinnallisena ja teoreettisesti vaatimattomina. Haittana on esimerkiksi, ettei tutkijalla ole mahdollista varmistua siitä, onko vastaaja suhtautunut vakavasti tutkimukseen ja vastannut rehellisesti kysymykseen. Selvää ei ole myöskään se, miten annetut vastausvaihtoehdot ovat onnistuneet vastaajan näkökulmasta. (Hirsjärvi ym. 2010, 195.)

Määrällisen tutkimuksen kokonaisluotettavuutta kohennetaan tarkalla selostuksella tutkimuksen toteutuksesta. Tarkkuus koskee tutkimuksen kaikkia vaiheita. Tulosten tulkinta vaatii kykyä punnita vastauksia, saattaa niitä teoreettisen tarkastelun tasolle, kertoen, millä perusteella esitämme tulkintoja ja mihin perustamme päätelmämme. (Hirsjärvi ym. 2010, 232–233.) Kokonaisluotettavuutta paransimme tarkalla ja selkeällä tutkimuskysymyksen asettelulla, näin pystyttiin tutkimaan sitä mitä piti. Olimme valinneet kyselyn kohderyhmän perustellusti ja tutkittavaan asiaan sopivaksi aineiston otantamenetelmän keräämistavaksi kyselytutkimuksen. Kerroimme hankkeen lähettämässä sähköpostiviestissä avoimesti ja riittävästi informaatiota tutkittaville tutkimuksestamme ja sen käyttötarkoituksesta saatekirjeessä (liite 1) sekä kyselylomakkeessa (liite 2). Kunnioitimme ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta kertomalla kyselyn vastaanottajille, että voivat itse päättää, osallistuvatko kyselyyn. Annoimme tutkittaville yhteystiedot, mistä he saavat tarvittaessa lisätietoa. Pidimme lupauksiemme siitä, että osallistujat eivät ole yksilöitävissä eikä löydettävissä missään vaiheessa työskentelyä, ei myöskään tuloksista. Keräsimme vastaukset kyselyyn anonyymisti, sillä hanke jatkoi puolestamme kyselylinkin valmistuneille, siten emme tarvinneet osallistujien henkilö- tai yhteystietoja. Tutkimuskyselyssä saadun aineiston pidimme yksistään meidän omassa hallussa, jolla takasimme tutkimuksen luotettavuuden. Noudatimme hyvää tieteellistä tapaa ja tutkimusetiikkaa. Tutkimuksen validius ja reliaabelius muodostavat yhdessä kokonaisluotettavuuden tutkimukselle. Tulokset esitämme totuudenmukaisesti. Kirjoitimme tekstiä kunnioittaen toisia tutkijoita, tutkittavia sekä ammatti- ja tieteenaloja. Merkitsimme tekstiviitteet sekä lähdeluettelon asianmukaisesti. (Vilkkä 2007, 152–154.)

Opinnäytetyön tekemisessä oli otettava huomioon sekä voimassa oleva lainsäädäntö, että tutkimusetiikka, sillä hyvä tutkimus noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkija on vastuussa omasta

tutkimuksestaan, tekemistään valinnoistaan ja niihin liittyvistä perusteluistaan. Tutkimuksen kysymysten asettelun ja tavoitteiden sekä aineiston kerääminen säilytyksineen eivät loukkaa tutkimuksen kohderyhmää, tiedeyhteisöä eikä hyvää tieteellistä tapaa. Tutkijan tulee toimia voimassa olevien normien mukaan, huomioida yksityisyyttä, sekä tekijänoikeuksia koskevat asiat. (Vilkka 2007, 90–91.)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on todennut (2017) Arenen opinnäytetyöprosessisuositusten edistävän merkittäväällä tavalla hyvää tieteellistä käytäntöä ammattikorkeakouluissa ja niiden opinnäytteissä. Suosituksen tutkimuseettiset linjaukset ovat TENKin linjausten mukaisia, ne perustuvat lainsäädäntöön, sekä tiedeyhteisön kansainvälisiin ja kansallisiin tutkimuseettisiin periaatteisiin, linjauksiin ja suosituksiin. Opinnäytetyön tekijän (AMK) on hallittava: hyvä tieteellinen käytäntö opinnäytetyöprosessissaan, tieteellisen käytännön vastuut, eettisen ennakoarvioinnin lähtökohdat, tarpeellisuus ja ennakoarviointimenettely. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. 2017, viitattu 9.9.2019.)

Kuulumme sosionomeina sosiaalialan ammattihenkilöihin, joiden toimintaa ohjaa Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet, jotka on laatinut ammattijärjestö Talentian ammattieettinen lautakunta. Nämä ammattieettiset ohjeet vaikuttivat meidän työskentelyymme sekä tutkimuksen tekemiseen niin, että toimimme eettisesti kunnioittavasti tutkimukseen osallistuvia ihmisiä kohtaan. Toteutimme tutkimuksen, kysymysten asettelun ja tulokset niin, että emme loukkaa tai arvostele ketään. (Talentia 2017, viitattu 10.9.2019.) Opinnäytetyön tulee perustua tosiasioihin ja tekstin olla objektiivista, sillä johtopäätökset nousevat aineistosta (Kananen 2014, 121–122).

6 TULOKSET

Kyselylomakkeen (liite 2) sekä saatekirjeen (liite 1) sai 23 Yhdessä yhdenvertainen -hankkeessa oppisopimuksella tutkintoon joulukuu 2018 – toukokuu 2019 välillä valmistunutta. Kyselyn voimassaoloaikana lähetettiin muistutusviesti tutkimuskyselystä alun vähäisen (5) vastaajamäärän vuoksi. Muistutusviestin jälkeen määräaikaan mennessä tuli 2 vastaajaa lisää. Kyselylinkkiin vastasi yhteensä 7 valmistuneista, eli tutkimuksen kato oli 16.

6.1 Taustatiedot

Kartoitimme aluksi vastaajien taustatietoja neljällä kysymyksellä. Nuorimpaan 18–24-vuotiaiden ikäryhmään ei tullut yhtään vastaajaa. Ikäryhmissä 25–29-vuotiaat, 30–45-vuotiaat sekä 46–55-vuotiaat tuli kuhunkin 2 vastaajaa. Vanhimpaan yli 56-vuotiaiden ikäryhmään tuli yksi vastaaja. Ennen oppisopimuskoulutukseen osallistumista suurimmalla osalla (5/7) vastaajista oli ammattikoulu suoritettuna, yksi oli käynyt lukion ja yksi oli suorittanut jonkin muun. Vastaajista suurin osa (6/7) oli valmistunut kotityöpalvelun ammattitutkintoon ja yksi (1/7) lähihoitajan perustutkintoon. Kyselyyn ei tullut määräaikaan mennessä yhtään vastausta liikunnan ammattitutkintoon valmistuneilta. Vastaajista suurin osa (5/7) kertoi olevansa työssä koulutusta vastaavalla alalla ja kaksi (2/7) työssä toisella alalla. Kaikki seitsemän (7/7) vastaajaa olivat työssä kyselyntekohetkellä.

Kyselylomakkeessa vastausvaihtoehdot kussakin väittämässä oli viisi: Täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, en osaa sanoa, jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä. Lisäksi oli yksi avoin vastauskenttä. Vastausvaihtoehdot ovat tyypillisiä mielipidettävissä mittaavissa kyselyissä. (Kananen 2010, 84; 2011, 96.)

6.2 Oppisopimusopiskelijoiden kokema hyöty työelämätaitoihin hankkeessa mukana olosta

Selvitimme seuraavilla kysymyksillä tutkimuskyselyyn Yhdessä yhdenvertainen -hankkeesta oppisopimuksella tutkintoon valmistuneiden kokema hyötyä hankkeessa mukana olosta heidän työelämätaitoihinsa.

Oppisopimuskoulutukseen osallistumisen vaikutuksen kokemuksia kuvailtiin (Taulukko 1) työelämätaitoihin liittyvissä väittämässä. Itseluottamukseni parani -väittämässä oltiin eniten (4/7) jokseenkin samaa mieltä ja yksi (1/7) täysin samaa mieltä. Väite omatoimisuuden kasvamisesta hajautti eniten vastauksia, niin että kaksi (2/7) oli siitä täysin eri mieltä, yksi (1/7) ei osannut sanoa, kolme (3/7) oli jokseenkin samaa mieltä ja yksi (1/7) täysin samaa mieltä.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Kykenen tutustumaan uusiin ihmisiin helpommin	1	2	0	4	0
Omatoimisuuteni kasvoi	2	0	1	3	1
Itseluottamukseni parani	1	1	0	4	1
Neuvottelutaitoni kehittyivät	1	1	1	4	0
Ongelmanratkaisutaitoni paranivat	1	1	1	4	0

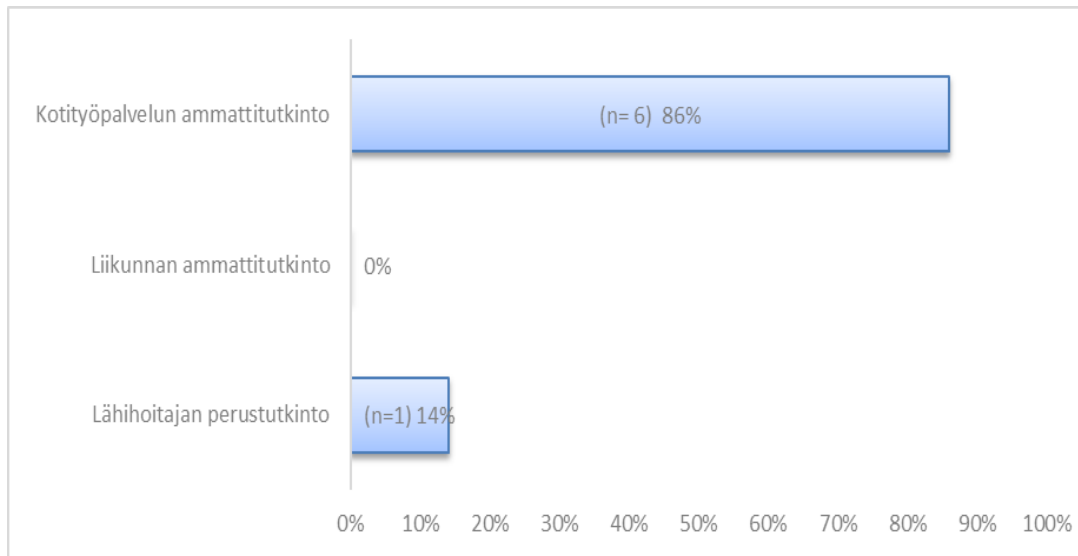
TAULUKKO 1. Oppisopimuskoulutukseen osallistumisen vaikutus työelämätaidoissa (n=7)

Seuraavana (Taulukko 2) kuvailemme kokemuksia oppisopimustyönantajalta saadun tuen riittävydestä työllistymiseen liittyvissä asioissa. Pyysimme vastaajia valitsemaan väittämiin kokemusta kuvaavimman vaihtoehdon. Työhakemuksen laatimisessa saadun tuen riittävydestä oli kaikki vastaajat (7/7) vastanneet olevansa täysin eri mieltä, että tukea työhakemuksen laatimiseen oli saatu riittävästi. Työpaikkojen etsimisessä saadun tuen riittävydestä oli suurin osa (5/7) täysin eri mieltä, yksi (1/7) ei osannut sanoa ja yksi (1/7) oli jokseenkin samaa mieltä. Suurin osa koki saaneensa monipuolista työkokemusta, sillä kaksi (2/7) oli väittämästä jokseenkin samaa mieltä ja kolme (3/7) täysin samaa mieltä. Kaksi (2/7) vastaajaa oli kuitenkin jokseenkin eri mieltä siitä, että olisivat saaneet mukana olosta monipuolista työkokemusta.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Työhakemuksen laatimisessa autettiin	7	0	0	0	0
Työpaikkojen etsimisessä tuettiin	5	0	1	1	0
Sain monipuolista työkokemusta	0	2	0	2	3

TAULUKKO 2. Oppisopimustyönantajalta saadun tuen riittävyys työllistymiseen vastaajien kokemana (n=7)

Tarkastelimme kuviossa (Kuvio 3), kuinka Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen asettama tavoite koulutukseen osallistumisen jälkeisestä työllistymisestä tai jatko-opiskelemaan lähtemisestä oli toteutunut. Vastaajat pystyivät valitsemaan yhden väittämän. Suurin osa 86% (6/7) oli työllistynyt alle kuuden kuukauden kuluttua valmistumisesta ja loput 14% (1/7) oli työllistynyt yli kuuden kuukauden kuluttua valmistumisesta. Vastaajista kaikki 100% (7/7) olivat työssä kyselyn tekohetkellä.

KUVIO 3. Vastanneiden valmistumisen jälkeinen työ- ja opiskelutilanne (n=7)

6.3 Kuinka hyvin henkilökohtaistaminen hankkeessa on onnistunut

Kyselytutkimuksella halusimme selvittää vastaajien kokemuksia oppisopimuskoulutuksen henkilökohtaistamisen onnistumisesta oppisopimustyönantajan osalta. Vastaajia pyydettiin vastaamaan väittämiin oppisopimuskoulutuksessa saaduista kokemuksista, kuinka Yhdessä yhdenvertainen -hankkeessa oli henkilökohtaistaminen huomioitu ja kuinka siinä oli vastaajien kokemana onnistuttu.

Kuvailemme (Taulukko 4) seuraavaksi kokemuksia vastaajien aiemman työkokemuksen ja koulutuksen riittävästä huomioimisesta oppisopimustyönantajan osalta. Vastaaja pystyi valitsemaan yhden vaihtoehdon kuhunkin väittämään. Suurin osa oli sitä mieltä, että heidän aiempi työkokemuksensa huomioitiin riittävästi oppisopimustyönantajan osalta, sillä 3/7 vastasi olevansa jokseenkin samaa mieltä ja 2/7 vastasi olevansa täysin samaa mieltä. Vastaajista kaksi (2/7) ei osannut sanoa väittämästä. Aiemman koulutuksen riittävästä huomioimisesta yksi (1/7) oli jokseenkin samaa mieltä, kaksi (2/7) täysin samaa mieltä, kolme (3/7) ei osannut sanoa ja yksi (1/7) oli täysin eri mieltä.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Aiempi työkokemukseni huomioitiin	0	0	2	3	2
Aiempi koulutukseni huomioitiin	1	0	3	1	2

TAULUKKO 4. Opiskelijan aiemmin hankitun työkokemuksen sekä koulutuksen riittävä huomioiminen oppisopimustyönantajan osalta (n=7)

Seuraavana näemme (Taulukko 5) vastaajien kokeman oppisopimustyönantajalta saadun tuen riittävyyden henkilökohtaistamisen eri osa-alueissa. Vastaaja pystyi valitsemaan yhden vaihtoehdon kuhunkin väittämään. Suurin osa (5/7) oli jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä siinä, että sai oppisopimustyönantajalta riittävästi tukea oman elämäntilanteen huomioinnissa, työn teon ohjaamisessa sekä työyhteisöltä saamassaan tuessa. Kaikista väittämistä eniten etätehtävien tekemisessä auttamisen riittävydessä oltiin (3/7) täysin eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä. Etätehtävien auttamisessa koettiin eniten myös hajaantumista, sillä kuitenkin yksi (1/7) oli jokseenkin samaa mieltä ja kolme (3/7) täysin samaa mieltä siinä, että oppisopimustyönantajalta saatu tuki oli ollut riittävää.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Oma elämäntilanteeni huomioitiin riittävästi	0	0	0	2	5
Kulttuuri- ja kielitaustani huomioitiin riittävästi	0	0	2	0	5
Luku- ja kirjoitushäiriöt huomioitiin riittävästi	0	0	5	1	1
Opintojani ohjattiin riittävästi	0	1	0	1	5
Työntekoani ohjattiin riittävästi	0	0	0	4	3
Etätehtävien tekemisessä autettiin riittävästi	1	2	0	1	3
Näyttösuunnitelmien tekemisessä autettiin riittävästi	0	1	0	2	4
Työyhteisö tuki minua riittävästi	0	0	0	4	3

TAULUKKO 5. Opiskelijan kokemus henkilökohtaistamisen tuen riittävydestä oppisopimustyönantajan osalta (n=7)

Kuvailemme seuraavana (Taulukko 6) vastaajien kokemuksia oppisopimustyönantajan henkilökohtaistamisen huomioinnin riittävydestä seuraavissa väittämissä. Vastaaja pystyi valitsemaan yhden vaihtoehdon kuhunkin väittämään. Vastaajat olivat jokseenkin samaa mieltä (1/7) tai täysin samaa mieltä (6/7) siinä, että oppisopimustyönantajan huomiointi oli riittävää voimavarojen huomioinnissa työvuorojen suunnittelussa ja taidot sekä osaaminen työtehtävissä. Pääsääntöisesti kaikissa työskentelyyn liittyvissä henkilökohtaistamiseen liittyvissä väittämissä oppisopimustyönantajan huomiointi koettiin riittäväksi. Ainoastaan mielipiteen huomioiminen työtehtäviä jaettaessa sai yhden (1/7) jokseenkin eri mieltä kokemuksen oppisopimustyönantajan huomioinnin riittävydestä, mutta kuitenkin suurin osa oli kokenut huomioinnin riittäväksi, sillä kolme (3/7) oli joko jokseenkin samaa mieltä tai (3/7) täysin samaa mieltä väittämästä.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Työajoissa joustettiin pyytäessäni	0	0	1	0	6
Työvuorojen suunnittelussa huomioitiin voimavarani	0	0	0	1	6
Taitoni ja osaamiseni huomioitiin työtehtävissäni	0	0	0	1	6
Mielipiteeni huomioitiin työtehtäviä jaettaessa	0	1	0	3	3

TAULUKKO 6. Opiskelijan kokemus henkilökohtaistamisen riittävästä huomioimisesta oppisopimustyönantajan osalta (n=7)

Kyselylomakkeessa viimeisenä annoimme vastaajille mahdollisuuden kirjoittaa vapaasti ajatuksia ja vinkkejä Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen oppisopimustoiminnan kehittämiseen. Yksi vastaaja kirjoitti seuraavalla tavalla: ”Opiskelijoiden alkukarsintaa voisi tehostaa koska useimmat eivät olleet ollenkaan soveliaita työskentelemaan muiden ihmisten kanssa eli täysin väärällä alalla.”

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön raportin on tarkoitus antaa kokemuksellista tietoa Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen oppisopimustoiminnan kehittämiseen. Tutkimuksen tuloksilla haettiin vastauksia tutkimuskysymyksiin ”Miten Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen oppisopimusopiskelijat ovat kokeneet saaneensa hyötyä työelämätaitoihin hankkeessa mukana olosta?” ja ”Kuinka hyvin henkilökohtaistaminen hankkeessa on onnistunut?” Kyselyyn vastanneet olivat iältään 25–56-vuotiaita. Vastaajat olivat kotityöpalvelun ammattitutkintoon ja lähihoitajan perustutkintoon oppisopimuksella valmistuneita. Eniten vastaajia oli kotityöpalvelun ammattitutkinnon suorittaneista. Kyselyyn ei tullut yhtään vastaajaa liikunnan ammattitutkintoon valmistuneista.

Vastaajat kertoivat kaikki (7/7) olevansa työssä kyselyntekohetkellä. Suurin osa oli työllistynyt koulutustaan vastaavalle alalle, osa jollekin toiselle alalle. Cedefop (European Centre for the Development of Vocational Training) julkaisi vuonna 2005 raportin ”The value of learning: evaluation and impact of education and training”, joka on suomeksi Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskuksen ”Oppimisen arvo: koulutuksen arviointi ja vaikutukset” -raportti. Raportissa kerrotaan, että työttömyyden kasvu ja julkisten budjettien tiukentuminen näyttäisi vähentävän luottamusta työllisyystoimenpideohjelmien tehokkuuden vaikutuksia kohtaan. OECD-maiden voimakkailla investoinneilla yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen on sen sijaan ollut suoraan myönteistä vaikutusta työn tuottavuuteen. Useimmat tutkimukset tarjoavat kuitenkin vain karkeitä vastauksia siitä, mikä koulutustaso tai taidot, tiedot ja pätevyys parhaiten ”ennustaisi” talouskasvua. Näyttää siltä, että koulutusasteen merkitys kullekin maalle riippuu maiden kehitystasosta: perusasteen koulutus ja (osittain) toisen asteen koulutus edistää enemmän köyhiä ja keskitason kehitysmaita. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että koulutuksella ja jatkokoulutuksella on merkitystä yksilön elämän aikana ja niillä on vaikutusta työuraan ja henkilökohtaiseen kehitykseen. (Cedefop 2005, 17–18.) Oppisopimuksella hankitusta tutkinnosta vaikuttaisi kyselytutkimuksen perusteella olleen hyötyä kyselyyn vastanneiden työllistymisessä.

Pääsääntöisesti kyselytutkimukseen vastanneet kokivat olevansa samaa mieltä siitä, että heidän kykynsä tutustua uusiin ihmisiin helpottui, omatoimisuutensa kasvoi, itseluottamuksensa parani, neuvottelutaitonsa kehittyivät sekä ongelmanratkaisutaitonsa paranivat Yhdessä yhdenvertainen -hankkeessa oppisopimuskoulutukseen osallistumalla. Itseluottamukseen liittyä kiinteästi ominai-

suus, jota psykologit nimittävät itseensä uskomiseksi, mikä tarkoittaa sitä, että luottaa omien kykyjen riittävyteen. Uskominen itseensä ei tarkoita ihmisen todellisia kykyjä, vaan käsitystä omien kykyjen rajoista. Omiin kykyihin on myös uskottava, jotta saisi niistä myös parhaan hyödyn. Itseluottamus ja itsetuntemus liittyvät toisiinsa kiinteästi. Työntekijät, jotka uskovat omiin kykyihinsä, menestyvät paremmin koska usko kykyihin kannustaa heitä yrittämään ja se antaa voimaa vaikeuksista huolimatta jatkaa eteenpäin. (Goleman 2006, 90–91.) Suoriutuminen asioissa johtaa ihmisen sisäiseen onnistumisen ja edistymisen kokemuksiin, jotka vahvistavat vuorostaan omanarvontunnetta ja ammatillista identiteettiä (Ruohotie 2005, 56). Tutkimusten mukaan itseluottamus kasvaa turvalliseksi koetussa työilmapiirissä ja luo mahdollisuuden rakentaa luottamuksen omiin kykyihin (Lehtonen 2013, 68). Itseluottamus on voinut kasvaa monesta syystä, sillä kyselyssä ei eritelty syitä. Vastaajalla voi myös olla ollut vahva itseluottamus jo lähtökohtaisesti, jolloin henkilö ei koe oppisopimusopiskelun tai työskentelyn hanketoiminnassa lisänneen itseluottamusta merkittävästi tai varsinaisesti.

Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen tavoitteena on auttaa oppisopimusopiskelijoita työpaikkojen etsimisessä valmistumisen jälkeen. Hanke ei suoraan ollut eritelty miten valmistuneita autetaan työpaikan etsimisessä, joten halusimme kysyä vastaajilta, oliko esimerkiksi työhakemuksen laatiminen käytössä työpaikan etsimisessä. Kysymys oli väittämämuodossa. Kaikki kyselyyn vastanneet (7/7) olivat sitä mieltä, etteivät olleet saaneet riittävästi apua työhakemuksen laatimisessa. Saatua tietoa voidaan hyödyntää, ja tiedostaa mahdollisuus käyttää monenlaisia keinoja, kun hanke auttaa valmistuneita työpaikkojen etsimisessä jatkossa. Oppisopimustyönantajalta saatuun riittävään tukeen työpaikkojen etsimisessä koki viisi (5/7) vastaajaa olevansa täysin eri mieltä siitä, yhden (1/7) ollessa jokseenkin samaa mieltä ja yksi (1/7) ei osannut sanoa. Johtopäätöksenä voitaneen todeta, että opiskelijat olisivat ehkä tarvinneet enemmän tukea työpaikkojen etsimisessä, kuin mitä olivat saaneet mukana ollessaan. Työelämään pääsyä voidaan tukea jo opiskeluaikana sekä opintojen päättyessä. Olisikin tärkeää varmistaa, tarvitseeko opiskelija tukea valmistumisensa jälkeen. Tässä on apuna varhainen opiskelijan tuen tunnistaminen. (Wessman 2019, viitattu 16.1.2020.) Koulutus näyttäytyy siten hyvin keskeisenä yksilöiden selviytymisen reunaehtona ja koulutuspuutteet vaikeuttavat kilpailukykyä työmarkkinoilla. Toisaalta kouluttautuminen ei kuitenkaan takaa turvattua työuran etenemistä. (Pohjola 1999, 82.)

Vastaajista viisi (5/7) koki saaneensa monipuolista työkokemusta hankkeessa mukana olosta ja kaksi (2/7) oli jokseenkin eri mieltä. Tämä voidaan tulkita siten, että vastaajat pääosin kokivat saa-

neensa monipuolista työkokemusta, mutta koska oppisopimuksella oli mahdollista opiskella kolmeen eri tutkintoon, joita olivat kotityöpalvelun ammattitutkinto, liikunnan ammattitutkinto ja lähihoitajan perustutkinto, työtehtävät ja niistä saadut kokemukset ovat voineet olla hieman erilaisia riippuen tutkintotavoitteesta. Vastaaajien aiemmin hankittu työkokemus vaikuttaa lisäksi vastaukseen. Kyselyyn vastanneiden joukossa ei ollut liikunnan ammattitutkinnon suorittaneita, joten vastaaajien väittämään antamat vastaukset pohjaavat kahden muun tutkintotavoitteen työkokemukseen oppisopimustoiminnassa.

Yhdessä yhdenvertainen -hanke oli asettanut hankkeen alkaessa itselleen tavoitteekseen, koskien tämän opinnäytetyön otokseen rajatulla aikavälillä valmistuneita, että kaikki, eli 100% oppisopimuskoulutukseen osallistuneista työllistyisivät tai opiskelisivat kuuden kuukauden kuluttua valmistumisestaan. Vastauksista käy ilmi, että 86% (6/7) oli työllistynyt alle kuuden kuukauden ja loput 14% (1/7) yli kuuden kuukauden kuluttua. Kyselyymme vastanneiden osalta hanke on tavallaan tavoittanut 100%:n työllistymisen, sillä kaikki, jotka olivat vastanneet, olivat työllistyneet, vaikka kaikki eivät olleetkaan työllistyneet aivan asetetun kuuden kuukauden tavoiteaikana. Voidaan katsoa, että koulutuksen, ammattitaidon ja työkokemuksen merkitys näkyy työllistymisessä (Ihalainen & Kettunen 2016, 132–134). Pelkästään tutkinnon tuomaa etua emme voi kuitenkaan korostaa työllistymisessä, sillä oppisopimuskoulutus on työpainotteista, jolloin tutkinto ja oppisopimustyössä saatu työkokemus yhdessä todennäköisesti lisäsivät työnantajien halukkuutta työllistää valmistuneita. Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) 2019 antaman julkaisuraportin tuloksista selvisi, että työnantajat arvostivat työssä hankittua osaamista ja tuoretta työkokemusta alan työtehtävistä enemmän kuin koulutuksella osoitettua osaamista. Yli vuoden työttöminä olleiden ammatillista osaamista pidettiin tärkeänä palkkaamisen perusteena, mutta vielä tärkeämpänä pidettiin motivaatiota sekä asennetta työhön, halua ja kykyä oppia uutta. Uuden työntekijän palkkaamisessa kriteerit olivat samankaltaiset siitä riippumatta, oliko palkattava pitkäaikaistyötön vai ei. (Kurvinen, Jolkkonen, Lemponen & Ylhäinen 2019, 41.)

Oppisopimustyönantajana Yhdessä yhdenvertainen -hanke onnistui tutkimuskyselymme vastaaajien kokemana henkilökohtaistamisessa parhaiten opiskelijan elämäntilanteen huomioimisessa, työnteon ohjaamisessa sekä työyhteisön tuen riittävyudessa. Oppimisen henkilökohtaistaminen korostaa opiskelijan tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta suhteessa muihin opiskelijoihin, ohjaajiin sekä opettajiin (Poikela 2004, 13). Muutos on silloin tehokkainta, kun opinnot sopii omaan elämään, kuten omiin voimavaroihin, kiinnostuksen kohteisiin ja tavoitteisiin. Parhaiten onnistutaan, kun ihmiset saavat itse osallistua opintojen suunnitteluun ja tavoitteiden asettamiseen tarpeidensa mukaisesti

sekä huomioidaan opiskelijan lähtötaso. Annetaan opiskelijoille mahdollisuus hallita muutosprosessiaan itse, sillä heistähän kaikki kuitenkin riippuu ja näin välttämään tilanteelta, jossa syntyisi sellainen mielikuva, että valta olisi jotenkin ainoastaan järjestävällä taholla. (Goleman 2006, 307.)

Opiskelijat etenevät oppisopimukseen laaditun henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti opinnoissaan ja teoriaopinnot suoritetaan koulupäivinä tutkintokohtaisen teoriaosuuden antavassa oppilaitoksessa (Studentum.fi 2020, viitattu 16.1.2020). Etätehtävillä tarkoitetaan tutkintoon liittyvien teoriaopintojen tehtäviä, joita opiskelijat voivat tehdä paitsi kotona, myös hanketalolla omien työvuorojen lomassa, silloin kun työpäivän aikana on siihen aikaa. Hanke lupaa tukea etätehtävien tekemisessä. (Lintulammen asukasyhdistys ry 2018. Yhdessä yhdenvertainen 2018 -hankemateriaali). Etätehtävien tekemisessä tuen saannin riittävyys hajautti vastaajien vastaukset niin, että kolme (3/7) koki olevansa täysin samaa mieltä, yksi (1/7) jokseenkin samaa mieltä, kaksi (2/7) jokseenkin eri mieltä ja yksi (1/7) täysin eri mieltä. Vastausten hajautuminen kertoo, että vastaajien kokemukset etätehtävien tuen saannin riittävydestä ovat keskenään erilaisia. Reilu puolet (4/7) koki saaneensa tukea riittävästi, ja loput (3/7) eivät ole siitä yhtä mieltä. Tuen tarve on jokaisella erilainen ja selittää vastausten hajautumisen. Enemmistö vastaajista koki saaneen riittävästi tukea oppisopimustyönantajalta näyttösuunnitelmien tekemisessä.

Vastaajat (5/7) kokivat myöskin oppisopimustyönantajan huomioineen oppisopimuksen aikana riittävästi kulttuuri- ja kielitaustan, ainoastaan kaksi (2/7) vastaajaa vastasi, ettei osaa sanoa. Vastausvalintaa voi selittää se, että vastausvaihtoehdoissa puuttui vaihtoehto, ettei henkilöllä ollut tarvetta saada tukea kulttuuri- ja kielitaustan osalta. Mahdollisesti mukana olleiden maahanmuuttaja-taustaisten henkilöiden aiemmin hankkiman koulutuksen rinnastusta Suomessa säätelee muun muassa opetushallitus ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira. Viranomaisen selvittää, arvioi ja vertaa lähtömaassa suoritettuja tutkintoja ja osaamista Suomen vastaaviin vaatimuksiin. Koulutuksen tasa-arvoon tähtäävissä ohjelmissa painotetaan, että erilaisilla oppijoilla tulisi olla mahdollisuus oppimiseen, siten että opetusta eriytetään eikä kaikkia tarvitse opettaa samalla tavalla. Maahanmuuttajaopiskelijat kokevat tutkimusten mukaan, että suomen kielen oppiminen on vaikeaa, sitä on opeteltava joka päivä ja sitä myöten itse opiskelukin voi aluksi olla vaikeaa. Heille suomen kieli on samanaikaisesti oppimisen kohde ja väline. (Lasonen & Teräs 2013, 156, 167.) Suomen kielen opetusta annetaan oppilaitoksissa ja kielen oppimisesta on opiskelijalle itselleen laajasti hyötyä sekä hänen yhteiskuntaan integroitumisessaan (ks. Ahonen 2019, 4, 19–21). Väittämässä luku- ja kirjoitushäiriöiden huomioinnin riittävydestä eniten (5/7) vastauksia tuli en osaa sanoa -kohtaan, yksi (1/7) oli jokseenkin samaa mieltä ja yksi (1/7) täysin samaa mieltä.

Vastausten painotus viittaa siihen, ettei enemmistöllä kyselyyn vastanneista luultavasti ollut huomioinnin tarvetta näissä osa-alueissa oppisopimustoiminnassa mukana ollessaan. Yksilöllä tulisi yleissivistävän peruskoulutuksen jälkeen olla mahdollisuus jatkaa oppimismuotoon, joka vastaa omia mielenkiinnon kohteita ja vahvuuksia. Yksilöllisten vahvuuksien huomioimista ja opetusmetodien joustavuutta tulisi lisätä, jotta tasa-arvoisuus hyvän opetuksen saamiseksi toteutuisi paremmin. (Viskari 2011, 45.)

Kyselyssä oli lopuksi mahdollisuus kirjoittaa vapaasti ajatuksia ja vinkkejä Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen oppisopimustoiminnan kehittämiseen. Tähän kohtaan tuli yksi (1/7) palaute, jossa vastaaja kirjoitti: ”Opiskelijoiden alkukarsintaa voisi tehostaa koska useimmat eivät olleet ollenkaan soveliaita työskentelemaan muiden ihmisten kanssa eli täysin väärällä alalla.” Tässä vastaaja on halunnut antaa palautteen kokemastaan asiasta, että kiinnitettäisiin enemmän huomiota opiskelijaksi ottamisen valintavaiheessa henkilön soveltuvuuteen työskennellä muiden ihmisten kanssa. Palaute saattaa epäsuorasti viitata opiskelijoiden hankkeessa tekemään ihmisläheiseen ja asiakaslähtöiseen työhönkin. Yleisesti palautteilla voidaan vahvistaa hyviä asioita ja nostaa esille kehitettäviä asioita (Oivallus 2016, 5).

Yhteiskuntatieteissä mikään tutkimus ei voi olla täydellinen, emmekä tässä opinnäytetyössä tutki neet elottoman maailman ilmiötä, kuten fysiikkaa tai kemiaa, joissa puuttuu inhimillisten tekijöiden vaikutus tutkimustuloksiin. Yhteiskuntatieteellisiin tutkimuksiin liittyy epävarmuustekijöitä ja puutteita lähes aina, joille ei voida tehdä mitään, tiedostimme tämän ja virheiden mahdollisuuden työsamme. (Kananen 2014, 52.) Kyselytutkimuksen vastaajamäärän ollessa vähäinen, 7 vastaajaa 23:sta, emme tiedä, kuinka kyselyymme vastaamatta jättäneiden vastausvalinnat väittämässä olisivat vaikuttaneet tuloksiin. Tulokset kertovat siihen vastanneiden kokemuksista ja lisäksi siihen vaikuttavat tuntemukset siinä hetkessä. Mikäli tämä sama kysely toistettaisiin uudelleen samoille vastaajille, saattaisi vastausvalinnat poiketa heidän aiemmista valinnoistaan. Johtopäätöksemme on, että otoksessa esiin tulleita tuloksia ja johtopäätöksiä ei ole mahdollista yleistää sellaisenaan Yhdessä yhdenvertainen -hankkeessa oppisopimuksella opiskelevien kohderyhmään vastaajien pienen määrän vuoksi. Voimme kuitenkin todeta saaneemme tietoa kyselytutkimuksemme otokseen osallistuneiden vastaajien kokemasta hyödystä heidän työelämäntaitoihinsa, sekä henkilökohtaistamisen onnistumisen kokemuksista hankkeessa. Tutkimuskyselyssä saatujen vastausten perusteella Yhdessä yhdenvertainen -hanke on oppisopimustyönantajana ollut vaikuttamassa oppisopimuksella tutkintoon valmistuneiden henkilöiden elämänhallintaan ja työelämäntaitoihin eteenpäin

vievästi, ja sillä on ollut työllistymistä edistävä vaikutus. Tutkimusten perusteella ja saatujen kokemusten perusteella toimenpiteisiin osallistuminen lisää osallistujien fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia, muun muassa elämänhallinnan paranemisella (voimaantuminen, vastuunotto omasta elämästä, päivärytmin löytyminen), joka ylläpitää myös työ- ja toimintakykyä. Sosiaaliset suhteet lisääntyvät ja eristyneisyys vähenee, työelämätaidot paranevat tai vähintäänkin säilyvät. Työtoiveet ja käsitykset työelämätaidoista selkiytyvät ja lisäksi motivaatio, itseluottamus ja itsetunto kohentuu, kun uskaltautuu työn tekemiseen pitkän tauon jälkeen. Taloudellisen tilanteen paraneminen, vaikka väliaikaisestikin jo sinänsä lisää hyvinvointia. Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen oppisopimustoiminnalla on paikkansa ja siinä saavutetaan haluttuja tuloksia. (Valtiotalouden tarkastusvirasto 2011, viitattu 17.1.2020.)

8 POHDINTA

Kadon käsittely on osa opinnäytetyötä, se pitää dokumentoida ja tuoda esille rehellisesti pohdintaosiossa, jossa työn onnistumista tarkastellaan. Kyselymme lähti 23:lle valmistuneelle, joista 7 vastasi kyselyyn, joten 16 jäi kadon määräksi. Aina ei tavoiteta kaikkia, kaikki eivät myöskään aina suostu vastaamaan, osoitetieto on voinut olla virheellinen tai viesti päätynyt sähköpostin roskakoriin. Virhemarginaalin määrä kasvaa, kun tavoittamattomien mittaukset ja tulokset puuttuvat. (Kananen 2015, 265.)

Toimitimme hankkeen kautta sähköpostitse kyselylomakkeen sisältävän linkin kyselyyn osallistuneille. Mikäli olisimme itse lähettäneet heille sen, olisi se vaatinut erillisiä toimenpiteitä anonymiteettiin sekä rekisterin ylläpitämiseen liittyvän lakivelvoitteen vuoksi. Lisäksi se olisi lisännyt työmääräämme huomattavasti. Kyselymme julkaiseminen tutkittaville ei toteutunut kuten olimme alun perin suunnitelleet ja tästä syystä vastaajille jäi reilu päivä vähemmän aikaa vastata. Hankkeen projektipäällikkö jakoi kyselylinkin vastaajien sähköpostiin 17.12.2019 tiistaina, mutta kävi niin, ettei sähköpostiviesti ollut tuntemattomasta syystä lähtenyt vastaajille tuolloin. Saatekirjeen mukainen neljän päivän vastausaika kutistui vajaaseen kolmeen päivään, sähköpostiviestien mennessä vastaajille perille päivällä 18.12.2019. Tämän vaikutus vastaajan osallistumiseen sekä kyselyn luotettavuuden tunteeseen on todennäköisesti vähäinen, sillä verkkokyselyissä vastausrytmi on ajallisesti suhteellisen lyhyt. Vastauksista suurin osa, noin 70 % tulee kahden ensimmäisen päivän aikana, muutamia vastauksia kolmantena päivänä ja määrällisesti vastaukset laskevat nopeasti. (Kananen 2015, 281.)

On mahdotonta sanoa, oliko vastausajan lyhenemisellä suoraa vaikutusta kyselyyn vastanneiden määrään. Pohdimme opetuksena tästä, että olisi ollut hyvä tehdä ennakoilmoitus kohderyhmälle kyselystä sähköpostitse. Tämä olisi auttanut havaitsemaan sähköpostijärjestelmien läpimenon, mahdolliset virheelliset sähköpostiosoitteet ja varmistanut tavoitettavuuden. Tutkimusten mukaan tämä vaikuttaisi vastausprosenttiin nostavasti, koska vastaanottajalle jää kyselyn ennakoilmoituksesta muistijälki ja se saa vastaajan vastaamaan saapuvaan kyselyyn halukkaammin. (Kananen 2015, 280–281.) Joulukuussa toteutettua kyselytutkimusta ei suositella opinnäytetyön metodikirjassa muutoinkaan sen vuoksi, että ihmisiä voi olla vaikea tavoittaa (Hirsjärvi 2010, 204). Aikataulusyistä emme voineet kuitenkaan aikaistaa tai myöhentää kyselyn tekemistä, joten toteutimme

kyselyn siitä huolimatta, että tiedostimme vuodenaikaan liittyvän riskin kyselyn toteutumisen onnistumiselle.

Pohdimme kyselytutkimuksessa esiinnoisseiden tulosten pohjalta kehittämisehdotuksia, siihen kuinka hanke voisi kohdistaa tukea enemmän tai täsmällisemmin jatkossa, jotta tuki koettaisiin riittävänä. Yksilökeskustelujen eli jatkopolkukeskustelujen lisäksi voitaisiin esimerkiksi toteuttaa toiminnassa mukana oleville kysely väliarvioinnin yhteydessä, koskien hankkeessa annettavien tukitoimien ja sisällön onnistumista. Näin hanke voisi hyödyntää saatuja tuloksia heti ja tehdä tarvittaessa reaaliaikaisesti ratkaisuja toimintaansa kunkin olemassa olevan ryhmän tarpeen mukaisesti. Kehittämisehdotuksena kyselystä nousi ainakin työn hakuun liittyen tarve saada enemmän tukea työpaikkojen etsimisessä. Pohdimme, olisiko hankkeessa mahdollista paneutua enemmän yleisesti työnhakuun liittyviin asioihin, kuten työhakemuksen ja ansioluettelon laatimiseen, sekä mahdollisesti harjoitella työhaastattelutilanteita ja näin helpottaa ja parantaa valmistuvien työllistymistä tai opiskelemaan hakua. Vuonna 2018 toteutetun TEM:in tutkimuksen mukaan pitkäaikaistyöttömät kokivat saaneensa eniten apua työllistymiseensä työllistymistä tukevassa hankkeessa yksilöllisellä ohjauksella ja neuvonnalla tai työllisyyspalveluiden neuvonnalla ja ohjauksella. Työllistyneet arvioivat lisäksi hyvän työhakemuksen tai hyvän valmistautumisen työhaastatteluun auttaneen työsaannissa. (Kurvinen ym. 2019, 90, 92.)

Opinnäytetyömme kyselytutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että ammatillisille tutkinnoille on kysyntää työmarkkinoilla. Ammatillisen koulutuksen seurantatutkimuksen tutkimustulokset vuodelta 2016 kertovat, että työnantajat suhtautuvat myönteisesti ammatilliseen koulutukseen, mutta tulevaisuudessa suurimpia haasteita on reagoida työelämän muutoksiin ja tarpeisiin. Työnantajat pitivät koulutuksen vahvuuksina käytännön läheisyyttä ja suoraan ammattiin valmistumista. Työllistymisnäkymien arvioitiin ammatillisen tutkinnon suorittaneilla henkilöillä olevan hyvät ja kädentaitajista voivan olla lähivuosina pulaa. (Feelback Oy 2016, 2, 27, 28.)

Lintulammen asukasyhdistys ry valittiin vuonna 2017 vuoden oppisopimustyönantajaksi (Käsmä 2019, viitattu 12.1.2020). Lintulammen asukasyhdistys ry:n hanketoiminta toimii kolmannen sektorin työllistäjänä ja lisää osallisuutta paikallisesti vaikuttamalla. Oppisopimustyönantajana Yhdessä yhdenvertainen -hanke mahdollistaa tutkinnon suorittamisen oppisopimuksella esimerkiksi niille, jotka eivät halua tai voi muutoin opiskella päiväopintoja oppilaitoksessa. Opinnäytetyömme otetaan valikoitui hankkeeseen osallistuneita aikuisia, joista osalla ei ollut aiempaa tutkintoa tai joilla

ei ehkä ollut paljoa aiempaa työkokemusta. Pitkäaikaistyöttömille ja nuorille aikuisille hanke mahdollisti uuden tutkinnon myötä oman osaamisen ja työelämätaitojen lisäämisen sekä päivittämisen. Lisäksi osallistuminen päätti työttömyyden. Erilaiset työllistymismuodot ovat jo arkipäivää monella työpaikalla. Ihmiset hallitsevat tulevaisuudessa kasvavassa määrin omaa kehitystään, uriaan ja kohtaloaan. Tämä edellyttää sitä, että ihminen pystyy itse analysoimaan omaa lahjakkuuttaan tai kykyjään sekä toimimaan konkreettisesti niiden mukaan. Oman paikan löytäminen ja rajojen hahmottaminen yhteiskunnassa voi tuntua haastavalta. Uusia välineitä ja tukimuotoja tarvitaan tilanteisiin, joissa ihminen ei tiedä omaa paikkaansa, ei ole tavoitteellinen tai ei ole itseohjautuva. Ihmisiä tulisi auttaa tunnistamaan omat tavoitteensa ja kehittämään omaa pääomaa siten, ettei tarvitsisi kokea, että työelämä on vain jatkuvaa vuorottain työstä pois joutumista, työhön pääsemistä tai päivästä toiseen selviytymistä. (Leiviskä 2011, 125–126.)

Tämän opinnäytetyön myötä toivomme, että Yhdessä yhdenvertainen -hanke löytää raportista omaan toimintaansa soveltuvia ja hyödynnettävissä olevia käytännön toimia, vaikkei pienen vastaajamäärän vuoksi tuloksista ilmenneitä kokemuksia voida yleistää, eikä soveltaa sellaisenaan hankkeessa mukana oleviin oppisopimusopiskelijoihin. Saimme vastanneilta kyselytutkimuksen kautta suuntaa antavaa tietoa heidän kokemuksistaan tutkintoon johtavasta oppisopimuskoulutuksesta Yhdessä yhdenvertainen -hankkeessa. Vastausten perusteella tulokset ja johtopäätökset viittaavat siihen, että oppisopimuskoulutuksessa oppisopimustyönantajalta saatiin työllistymiseen tarvittavia työelämätaitoja. Myös elämänhallinta vahvistui onnistumisen ja valmistumisen myötä. Tutkinto antoi sellaista osaamista, tietoa ja taitoja, jotka mahdollistavat työllistymisen tutkintoa vastaavalle tai jollekin toiselle alalle. Tämäntyyppinen moniammatillisesti työllistävä ja monipuolinen hanketoiminta edellyttää hankkeelta innovaatiota, toiminnan sopeuttamista työelämän vaatimuksiin ja kulloinkin tarvittavaa ammattiosaamisen tunnistamista. Ammatillisen koulutuksen järjestäjänä, kunta, kuntayhtymä, säätiö, muu rekisteröity yhdistys tai valtion omistama yritys, järjestää koulutusta omalla alallaan sovittamalla koulutustarjonnan paikallisten työmarkkinoiden tarpeisiin (Cedefop 2019, 2). Toimintaa voidaan räätälöidä sopivaksi yhteistyössä yhteistyökumppaneiden, paikallisten oppilaitosten, oppisopimustoimistojen ja työ- ja elinkeinotoimen kanssa.

Asetimme opinnäytetyössämme omiksi oppimistavoitteiksemme Oulun ammattikorkeakoulun sosiaalialan kompetenssit. Kompetensseista keskeisimpiä olivat sosiaalialan eettinen osaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, sekä tutkimuksellinen kehittämisosaaminen. Koemme että olemme saavuttaneet oppimistavoitteet tekemämme opinnäytetyöprosessin myötä. Sosiaa-

lialan eettinen osaaminen näyttäytyi yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon merkityksessä, oppisopimusopiskelijoille tarjotun tutkintotavoitteisen koulutuksen kautta. Ammatillisen tutkinnon myötä ja hankkeessa saadun työkokemuksen avulla he pääsivät kiinni työelämään. Näin kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen merkitys konkretisoitui osallistuvana ja syrjäytymistä ehkäisevänä toimintana. Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen todentui meille opinnäytetyöprosessin tekemisen myötä, antaen uutta tietoa ja osaamista tutkimustyöstä käytännössä, sekä ymmärrystä eri asioiden välisistä yhteyksistä, niiden merkityksestä ja tärkeydestä kehittämistyön tekemisessä.

LÄHTEET

Aarnikoivu, A. 2010. Työelämätaidot –menesty ja voi hyvin. Helsinki: WSOYpro Oy.

Ahonen, M. 2019. Maahanmuuttajaopiskelijoiden käsityksiä suomen kielestä. Suomen kielen sivuaineen tutkielma. Oulun yliopisto. Viitattu 16.1.2020, <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201904091445.pdf>.

Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 2002. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. 1.–4. painos. Juva: WS Bookwell Oy.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. 2017. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 9.9.2019, http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_ammattikorkeakoulujen-opinnaytetoiden-eettiset-suositukset.pdf?_t=1526903222.

Cedefop (European Centre for the Development of Vocational Training). 2005. The value of learning: evaluation and impact of education and training: third report on vocational training research in Europe: synthesis report. Cedefop Reference series; 61. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Viitattu 14.1.2020, <https://vital.voced.edu.au/vital/access/services/Download/ngv:7056/SOURCE2?view=true>.

Cedefop 2019. Katsaus Suomen ammatilliseen koulutukseen. Viitattu 17.1.2020, https://www.cedefop.europa.eu/files/8133_fi.pdf.

Ek, E., Saari, E., Viinamäki, L., Sovio, U. & Järvelin, M-R. 2004. Nuorten aikuisten työelämästä syrjäytyminen ja sosiaaliturvan käyttö. KELA Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 76. Helsinki: Edita Prima Oy.

ELY-keskus 2019. Nuorisotakuun seuranta – Uusimaa. Viitattu 4.11.2019, https://www.ely-keskus.fi/web/ely/uusimaa-nuorisotakuun-seuranta;jsessionid=DD64CFA-CEA9CFB3FD1082B37A26BED2B?p_p_id=122_INSTANCE_aluevalinta&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_r_p_564233524_reset-Cur=true&p_r_p_564233524_categoryId=14405.

Feelback Oy 2016. Seurantatutkimus ammatillisen koulutuksen mielikuvista 2016. Viitattu 19.1.2020, https://skillsfinland.fi/application/files/6315/1911/1931/Yhteenvetoraportti_Ammatillisen_koulutuksen_mielikuvat_2016.pdf.

Finlex 2019a. Viitattu 23.9.2019, <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20121001>.

Finlex 2019b. Viitattu 24.9.2019, <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120916>.

Finlex 2019c. Viitattu 18.11.2019, <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170531>.

Goleman, D. 2006. Tunneäly työelämässä. Suom. Seppo Lahtinen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy. Alkuperäisjulkaisu 1998.

Heikkilä, T. 2014. Kvantitatiivinen tutkimus. Tilastollinen tutkimus. 9. uudistettu painos. Helsinki: Edita Publishing Oy. Viitattu 6.10.2019, <http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15.–16. painos. Helsinki: Tammi.

Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2016. Turvaverkko vai trampoliini. Sosiaaliturvan mahdollisuudet. 10. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Innokylä 2016. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. AMK-verkoston verkostokokous 2016. Kuopio. Viitattu 10.9.2019, <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>.

Jaari, A. 2004. Itsetunto, elämänhallinta ja arvot. Korrelatiivinen tutkimus Morris Rosenbergin itse-tuntokäsitteen taustasta suomalaisilla työikäisillä. Akateeminen väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Juhala, P. 2018. Näkökulmia työllistymisvalmiuksiin. Sosiaalinen toimintakyky, identiteetti ja psyykkiset työllistymisvalmiudet. TE-palvelut. Viitattu 7.10.2019, <https://www.innokyla.fi/documents/6451020/0fff3125-1224-4135-8ac0-fa3a70d210d2>.

Jäppinen, T. 2018. Asukasyhdistyksestä kasvoi merkittävä työllistäjä. Viitattu 17.11.2019, <https://www.vates.fi/vates/artikkelit/asukasyhdistyksesta-kasvoi-merkittava-tyollistaja.html>.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print Oy.

Kananen, J. 2011. Kvantti. Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print Oy.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print Oy.

Keltikangas–Järvinen, L. 2000. Tunne itsesi, suomalainen. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Keltikangas–Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. Helsinki: WSOY.

Krause, K. & Kiikkala, I. 1996. Hoitotieteellisen tutkimuksen peruskysymyksiä. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kurvinen, A., Jolkkonen, A., Lemponen, V. & Ylhäinen, M. 2019. Pitkäaikaistyöttömissä on työvoimapotentiaalia. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Helsinki: TEM raportteja 2019:12. Viitattu 14.1.2020 ja 16.1.2020, http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161390/TEM_12_2019_Pitkaaikaistyottomissa.pdf.

Käsmä, E. 2019. Koulutettu työpaikkaohjaaja sparraa ja motivoi opiskelijaa. Viitattu 12.1.2020, <https://www.osao.fi/koulutettu-tyopaikkaohjaaja-sparraa-ja-motivoi-opiskelijaa/>.

Lasonen, J. & Teräs, M. 2013. Tunnustamisen näkökulma maahanmuuttajien työllistymiseen ja ammatilliseen koulutukseen. Teoksessa K. Brunila, K. Hakala, E. Lahelma & A. Teittinen (toim.) Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot. Helsinki: Hakapaino, 154–170.

Lehtonen, K. 2013. Pitkäaikaistyöttömän voimaantuminen sosiaalisen yrityksen kuntouttavassa kurssi- ja työtoiminnassa. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalitieteiden laitos. Viitattu 6.10.2019 ja 12.1.2020, https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38104/Gradu%203_12_.pdf.

Leiviskä, E. 2011. Työ täynnä elämää. Työn merkityksellisyyden seitsemän lähdettä. Tallinna: AS Pakett.

Lintulammen asukasyhdistys ry 2017. Yhdessä yhdenvertainen 2017-2018 -hankemateriaali.

Lintulammen asukasyhdistys ry 2018. Yhdessä yhdenvertainen 2018 -hankemateriaali.

Lintulammen asukasyhdistys ry 2019. Yhdessä yhdenvertainen 2017-2020 -hankemateriaali.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019. Tampereen osasto. Viitattu 6.10.2019, <https://tamperemll.fi/nuoret/nuorisotyomme-suuntaviivat/sosiaaliset-taidot-tulevaisuuden/>.

Martikainen, L. 2009. Kaaosta vai hallintaa. Nuoren aikuisen elämän haasteet. Kuopio: UNipress.

Nikkilä, M. 2019. Oppisopimuskoulutuksen opas 2019. 28. päivitetty painos. Oulu: Veltor Oy.

Oivallus 2016. Palautteen merkitys. Valmennus- ja koulutuspalvelu Oiva Ky. Viitattu 17.1.2020, http://www.uef.fi/documents/408988/0/8+Palautteen+merkitys_Oivallus_260816.pdf/351eb410-8359-4a6b-8bfd-724d8a5ba342.

Opetushallitus 2013. Viitattu 29.10.2019, <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/6288576>.

Opetushallitus 2014a. Viitattu 30.10.2019, <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/683238/naytto/sisalto/704650>.

Opetushallitus 2014b. Viitattu 31.10.2019, <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/1724172/ops/sisalto/1724551>.

Opetushallitus 2019. Viitattu 17.1.2020, <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ammattillisen-koulutuksen-opiskelijapalaute>.

Oppisopimus 2019. Viitattu 12.10.2019, <https://www.oppisopimus.fi/opiskelijalle/oppisopimuskoulutus/>.

Oulun kaupunki 2019. Oulun kaupungin kehittämishankkeet. Yhdessä yhdenvertainen. Viitattu 30.10.2019, <https://www.oukapalvelut.fi/kehittamishankkeet/Hankekortti1.asp?ID=721>.

Parpo, A. 2007. Työllistymisen esteet. Stakes, Raportteja 11/2007. Helsinki: Valopaino Oy. Viitattu 24.10.2019, <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77021/R11-2007-VERKKO.pdf>.

Pohjola, A. 1999. Työmarkkinavalmiuksien reunaehdot. Lapin Yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 29. Rovaniemi: Lapin yliopistopainopaino.

Poikela, E. 2004. Aikuisopiskelun henkilökohtaistamisen perusteita – tieto, oppiminen ja osaaminen. Teoksessa M. Issakainen, R. Kaislasuo, T. Kiviranta, V-M. Lamppu, P. Malin & M. Silvennoinen (toim.) Aikuisopiskelun henkilökohtaistamisen edellytykset ja käytännöt työssä oppimisen kontekstissa. 4. painos. Helsinki: Hakapaino Oy, 13–32.

Rannisto, H.-K. 2013. Yhteisöllisyys julkisten palvelujen johtamisessa ja kehittämisessä. Teoksessa A. Tuhkunen & P.-H. Rannisto (toim.) Elämänhallintaa kuntayhteisössä. 1. painos. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 45–66. Viitattu 13.10.2019, <http://docplayer.fi/25692083-Acta-244-anne-tuhkunen-pasi-heikki-rannisto-toim-elamanhallintaa-kuntayhteisossa.html>.

Riihinen, S. 2013. Päämääränä elämänhallinta. Teoksessa A. Tuhkunen & P.-H. Rannisto (toim.) Elämänhallintaa kuntayhteisössä. 1. painos. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 28–44. Viitattu 8.10.2019, <http://docplayer.fi/25692083-Acta-244-anne-tuhkunen-pasi-heikki-rannisto-toim-elamanhallintaa-kuntayhteisossa.html>.

Ruohotie, P. 2005. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. 1.–3. painos. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Rusanen, T. 1996. Mitä tutkia elämänhallinnasta. Teoksessa R. Raitasalo (toim.) Elämänhallintaa etsimässä. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 13. Helsinki: Kansaneläkelaitos, tutkimus- ja kehityksyksikkö, 77–78.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Viitattu 19.11.2019, http://www.fsd.uta.fi/menetaelmaopetus/kvali/L7_3_5.html.

Saari, J. 2015. Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. Helsinki: Gaudeamus.

Saastamoinen, M. 2006. Teoksessa P. Rautio & M. Saastamoinen (toim.) Minuus ja identiteetti. Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print. Tampere, 170–180. Viitattu 7.10.2019, https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/95382/minuus_ja_identiteetti_2006.pdf?sequence=1.

Salminen, J. 2015. Työntekijän vastuu ja työelämätaidot. Helsinki: Multiprint Oy.

Savolainen, R. 1993. Tampereen Yliopiston kirjastotieteen ja informatiikan tutkimuksia. Elämäntapa, elämänhallinta ja tiedonhankinta. Arkielämän ei -ammattillisen tiedon hankinnan tutkimuksen viitekehityksen hahmottelua. Tampere: Tampereen Yliopisto.

Studentum.fi 2020. Viitattu 16.1.2020, <https://www.studentum.fi/tietoa-hakijalle/mita-sinun-tuleetietaa-oppisopimuksesta-14074>.

Suominen, S. 1996. Elämänhallinta — Luottamusta vai voimavarojen hallintaa? Teoksessa R. Raitasalo (toim.) Elämänhallintaa etsimässä. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 13. Helsinki: Kansaneläkelaitos, tutkimus- ja kehitysyksikkö, 80–83.

Talentia 2017. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Viitattu 10.9.2019, <https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>.

Tilastokeskus 2011. 5 Työvoimatutkimuksen keskeiset käsitteet ja määritelmät. Viitattu 21.10.2019, https://www.tilastokeskus.fi/til/tyti/2011/15/tyti_2011_15_2012-11-06_kat_005_fi.html.

Toiikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. korjattu painos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Toivio, T. & Nordling, E. 2013. Mielenterveyden psykologia. Helsinki: Edita.

Tuononen, T., Kangas, T., Carver, E. & Parpala, A. 2019. Yliopisto-opintojen anti viisi vuotta valmistumisen jälkeen – Tukivatko yliopisto-opinnot työelämätaitojen kehittymistä työuran näkökulmasta? Yliopistopedagogiikka 2019/1. Viitattu 3.11.2019, <https://lehti.yliopistopedagogiikka.fi/2019/02/08/yliopisto-opintojen-anti-tyoelamataitojen-kehittyminen/>.

Työ- ja elinkeinopalvelut 2019. Viitattu 14.10.2019, <https://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/nuoret/nuorisotakuu/index.html>.

Valtiontalouden tarkastusvirasto 2011, 46. Pitkäaikaistyöttömien työllistyminen ja syrjäytymisen ehkäisy. Tuloksellisuustarkastuskertomus 229/2011. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 7/2011. Helsinki: Edita Prima Oy. Viitattu 17.1.2020, <https://www.vtv.fi/app/uploads/2018/07/02084140/pitkaaikaistyottomien-tyollistyminen-2011.pdf>.

Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Tammi.

Viskari, T. 2011. Suuntaa tulevaisuuteen AKO plus – tukea nuorten työ- ja opiskeluvälineiden sekä elämänhallinnan kehittämiseen. YAMK-opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.1.2020, <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/25751/SuuntaaT.pdf?sequence=1&is-Allowed=y>.

Weissman, J. 2019. Miten voit edistää opiskelijan työllistymistä ammatillisessa oppilaitoksessa? Viitattu 16.1.2020, <https://blogi.thl.fi/miten-voit-edistaa-opiskelijan-tyollistymista-ammattillisessa-oppilaitoksessa/>.

Auta meitä vastaamalla kyselyyn! Vastajien kesken arvotaan 2 leffalippua Finnkiinon!

- ❖ Saat sähköpostin, jossa kyselylomake on Webropol-linkkinä
- ❖ Kyselyyn vastaaminen on helppoa valmiiksi annetuilla vastausvaihtoehdoilla. Kysely sisältää vain pari avointa kysymystä, johon voit kirjoittaa vapaasti omista kokemuksistasi
- ❖ Vastaaminen tapahtuu anonyymisti ja vapaaehtoisesti
- ❖ **VASTAUSAIKA ON 4 PÄIVÄÄ ELI 17.–20.12.2019! TOIVOMME ETTÄ VASTAAT KYSELYYN!**

.....

Teemme opinnäytetyön oppisopimusopiskelijoiden työelämätaitojen karttumisesta, sekä opintojen henkilökohtaistamisen onnistumisesta Yhdessä yhdenvertainen -hankkeessa. Kerro miten hyödyit – ja osallistut oppisopimustyönantajan toiminnan kehittämiseen! Vastaamalla autat myös meitä opinnäytetyömme teossa.

Valmis työemme toimitetaan Yhdessä yhdenvertainen -hankkeelle alkuvuodesta 2020, jonka jälkeen se on hankkeen käytettävissä. Lisäksi opinnäytetyömme julkaistaan, niin ettei yksittäistä kyselyyn vastaajaa voida tunnistaa, ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden hakusivulla Theseuksessa (www.theseus.fi). Kiitämme osallistumisestasi!

Ystävällisin terveisin,

Marika Haverinen ja Sari Siira-Auranaho

Sosionomi-opiskelijat

Oulun ammattikorkeakoulu

Lisätietoja kyselystä:

Yhdessä yhdenvertainen -hanke: Taina Vainionpää

Kyselyn tekijöiden puolesta: Marika Haverinen

OPPISOPIMUKSEEN OSALLISTUNEIDEN KYSELYTUTKIMUS

Vastaamalla kyselyyn Sinulla on mahdollisuus kehittää oppisopimustyönantajan toimintaa ja autat meitä samalla opinnäytetyömme valmistumisessa! Kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan yhdelle kaksi leffalippua Finnkiinon! Valitse jokaiseen kysymykseen/ väittämään mielestäsi sopivin vaihtoehto tai kirjoita vastaus sille varattuun tilaan.

Käsitlemme vastaukset anonyymisti ja luottamuksellisesti, niin ettei yksittäistä vastaajaa voida tunnistaa. Saadut tulokset ja johtopäätökset luovutamme Yhdessä yhdenvertainen -hankkeelle alkuvuodesta 2020, jonka jälkeen ne ovat hankkeen käytettävissä. Lisäksi opinnäytetyömme julkaistaan ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden hakusivulla Theseuksessa (www.theseus.fi).

Taustatiedot.

1. Mihin ikäryhmään kuulut? Valitse yksi vaihtoehto.

- 18-24 -vuotias
- 25-29 -vuotias
- 30-45 -vuotias
- 46-55 -vuotias
- Yli 56 -vuotias

2. Koulutuksesi ennen osallistumista oppisopimuskoulutukseen?

Valitse yksi tai useampi vaihtoehto.

- Peruskoulu/ kansakoulu
- Lukio
- Ammattikoulu
- Korkeakoulu/ Yliopisto
- Jokin muu

3. Mihin tutkintoon valmistuit? Valitse itsellesi sopiva vaihtoehto.

- Kotityöpalvelun ammattitutkinto
- Liikunnan ammattitutkinto
- Lähihoitajan perustutkinto

4. Valitse tilannettasi tällä hetkellä parhaiten kuvaava vaihtoehto. Voit valita yhden vaihtoehdon.

- Työtön
- Työssä koulutusta vastaavalla alalla
- Työssä toisella alalla
- Opiskelemassa
- Sairaspäivärahalla
- Eläkkeellä
- Jotain muuta, mitä _____

Kokemuksesi oppisopimuksesta hankkeessa.

Vastausvaihtoehdot seuraavissa väittämissä ovat: Täysin eri mieltä, Jokseenkin eri mieltä, En osaa sanoa, Jokseenkin samaa mieltä tai Täysin samaa mieltä.

5.Oppisopimuskoulutukseen osallistumisen vaikutus seuraavissa väittämissä.

Valitse kokemustasi kuvaavin vaihtoehto.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Kykenen tutustumaan uusiin ihmisiin helpommin					
Omatoimisuuteni kasvoi					
Itseluottamukseni parani					
Neuvottelutaitoni kehittyivät					
Ongelmanratkaisutaitoni paranivat					

6.Sain oppisopimustyönantajalta riittävästi tukea seuraavissa väittämissä. Valitse kokemustasi kuvaavin vaihtoehto.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Työhakemuksen laatimisessa autettiin					
Työpaikkojen etsimisessä tuettiin					
Sain monipuolista työkokemusta					

7. Valitse valmistumisen jälkeen työtilannettasi parhaiten kuvaava vaihtoehto. Voit valita yhden väittämän.

- Työllistyin alle 6 kuukauden kuluttua valmistumisestani
- Työllistyin yli 6 kuukauden kuluttua valmistumisestani
- En ole vielä työllistynyt valmistumiseni jälkeen
- Opiskelemassa

Seuraavaksi vertaillet, kuinka oppisopimustyönantajan työpaikkaohjaajat huomioivat seuraavat asiat oppisopimuksen aikana.

8. Oppisopimustyönantaja huomioi riittävästi seuraavat väittämät. Valitse kokemustasi kuvaavin vaihtoehto.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Aiempi työkokemukseni huomioitiin					
Aiempi koulutukseni huomioitiin					

9. Oppisopimustyönantaja tuki riittävästi seuraavissa väittämissä. Valitse kokemustasi kuvaavin vaihtoehto.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Oma elämäntilanteeni huomioitiin riittävästi					
Kulttuuri- ja kielitaustani huomioitiin riittävästi					
Luku- ja kirjoitushäiriöt huomioitiin riittävästi					
Opintojani ohjattiin riittävästi					
Työntekoani ohjattiin riittävästi					
Etätehtävien tekemisessä autettiin riittävästi					
Näyttösuunnitelmien tekemisessä autettiin riittävästi					
Työyhteisö tuki minua riittävästi					

10. Oppisopimustyönantaja huomioi riittävästi seuraavat väittämät. Valitse kokemustasi kuvaavin vaihtoehto.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Työajoissa joustettiin pyytäessäni					
Työvuorojen suunnittelussa huomioitiin voimavarani					
Taitoni ja osaamiseni huomioitiin työtehtävissäni					
Mielipiteeni huomioitiin työtehtäviä jaettaessa					

11. Voit halutessasi kirjoittaa tähän vapaasti ajatuksiasi ja vinkkejä Yhdessä yhdenvertainen -hankkeen oppisopimustoiminnan kehittämiseen.
